

KULTURVINKELN

GRATIS KULTURMAGASIN

NUMMER 1 • 2016

WWW.KULTURVINKELN.SE

Rebel Queen

Jessica utmanar myterna om rock'n'roll

Jazzlegenden om livet

Lars Lystedt om musiken, karriären och kulturlivet

Banbrytande musikal

HBTQ möter Cthulhu när Showgoth adapterar Lovecraft

I detta nummer av Kulturvinkeln
blickar vi bland annat tillbaka på
den banbrytande musikalen
Sound of Darkness (sidan 16).

FOTO: BERNT LUNDQVIST

Kulturvinkeln produceras
med stöd från

OM KULTURVINKELN

Redaktör och ansvarig utgivare:
Elin Larsson

Redaktion:
Elin Larsson, Bernt Lundqvist,
Marlene Holmgren, Ronnie Berg
med flera.

Skribenter i detta nummer:
Elin Larsson, Tina Vesterlund,
Ville Andersson, Martin Larsson.

Fotografer i detta nummer:
Bernt Lundqvist, Ida Renström, Elin
Larsson, Kalle Prorok med flera.

Övriga medverkande:
Tina Vesterlund, Hanna Rindeskog,
Eliot Ferrer, Emelie Klein, Johann
Strauss, Jani Perkiö.

Foto framsida:
Jessica Nordström, StrongHeart.
Fotograf: Nikdesign.

Grafisk form:
Joachim Ljungquist,
Clash Kommunikation.

Tryck: Tryckeri City, Umeå 2016.

Distribution:
Magasinet distribueras på väl-
sorterade platser runtom i Umeå
med omnejd samt som pdf via
www.kulturvinkeln.se.

*Kulturvinkeln produceras av
Kulturens Bildningsverksamhet i
samarbete med Kulturföreningen
Kretsen och finansieras med stöd
av Arvsfonden.*

*Kulturvinkeln är en politiskt och
religiöst obunden tidning helt
inriktad på kultur.*

Kontakt: info@kulturvinkeln.se
www.kulturvinkeln.se

KULTURVINKELN

När våren och gräsrotterna gror

Våren har börjat gäcka oss och påminna om att ljusare tider kommer och som en av de tidigaste vårblommorna släpper vi nu vårt första nummer av Kulturvinkeln. Likt våren vill vi med denna tidning visa på all den kultur som gror och håller på att växa sig stark men också på all den kultur som redan spirar i sin fulla prakt. Fokus ligger på framförallt Umeå och Västerbotten men ibland dyker vi även ner på andra platser för att botanisera i dessas kulturrabatter och i detta nummer besöker vi både Östersund och Göteborg.

Vi gör även en djupdykning bland musikens alla ängar och planteringar med en fot bland jazzperennerna och den andra i det mer utmanande rock- och punk-vildgräset. Här möter vi bland annat Umeå Jazzfestivals skapare, Lars Lystedt (sidan 6) men också StrongHearts Jessica Nordström (sidan 42).

Vi gräver även ner oss i resultatet av Kulturhuvudstadsåret för att se vad det blev av detta projekt. Blev det det växt-hus för kulturen som det utgav sig för att vara eller var det snarare skördetiden som lämnade odlingarna i träda? På sidorna 28-35 får vi både Verkets Emma Swanström och Samiska Förenings Eva Conradzons syn på saken.

En av de legendarer som lämnade oss i början av året var Garageland Studio och vi var på plats när Ronnie

Björnström packade ner studion och pratade om vad den betytt för Umeå (sidan 20). En annan rot som är på väg att ansas bort är Sagateatern och Kulturvinkeln tog ett snack med Jojo Anderbygd som bestämt sig för att gå ut med en smäll och som samtidigt hoppas på en tillväxt av do-it-yourself-andan i takt med att allt fler scener rensas bort från kulturumeå (sidan 26).

Vi vill med denna tidning även lägga tyngd på fotot som kulturform och i det här numret möter vi fotografen Bernt Lundqvist som berättar om sitt fotograferande och visar några av sina fantastiska nattfoton (sidan 36).

Det är vårt hopp att denna tidning i likhet med vårblomman ska väcka hopp om en ljusare framtid och vi hälsar er välkomna till vårt första nummer av Kulturvinkeln.

ELIN LARSSON
REDAKTÖR

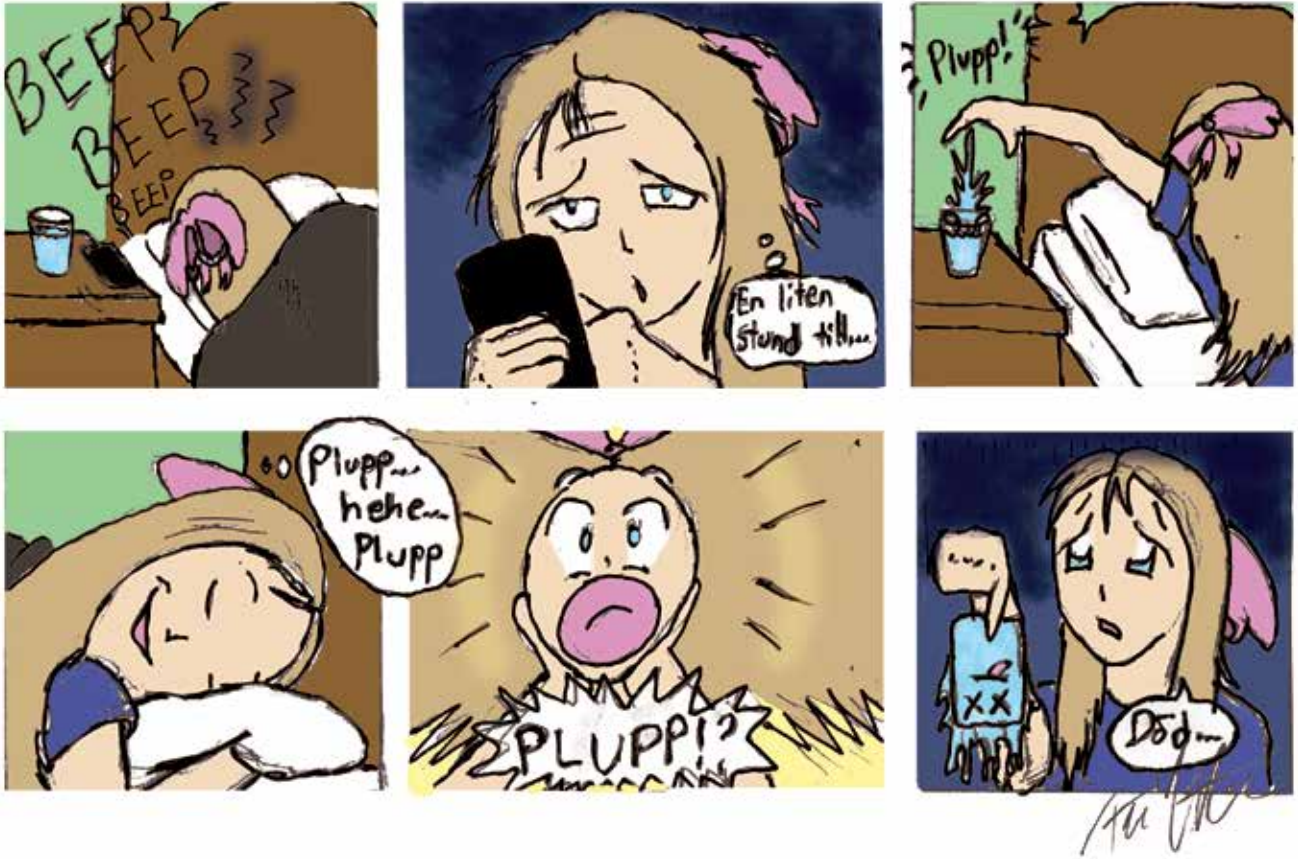
FOTO: IDA RENSTRÖM

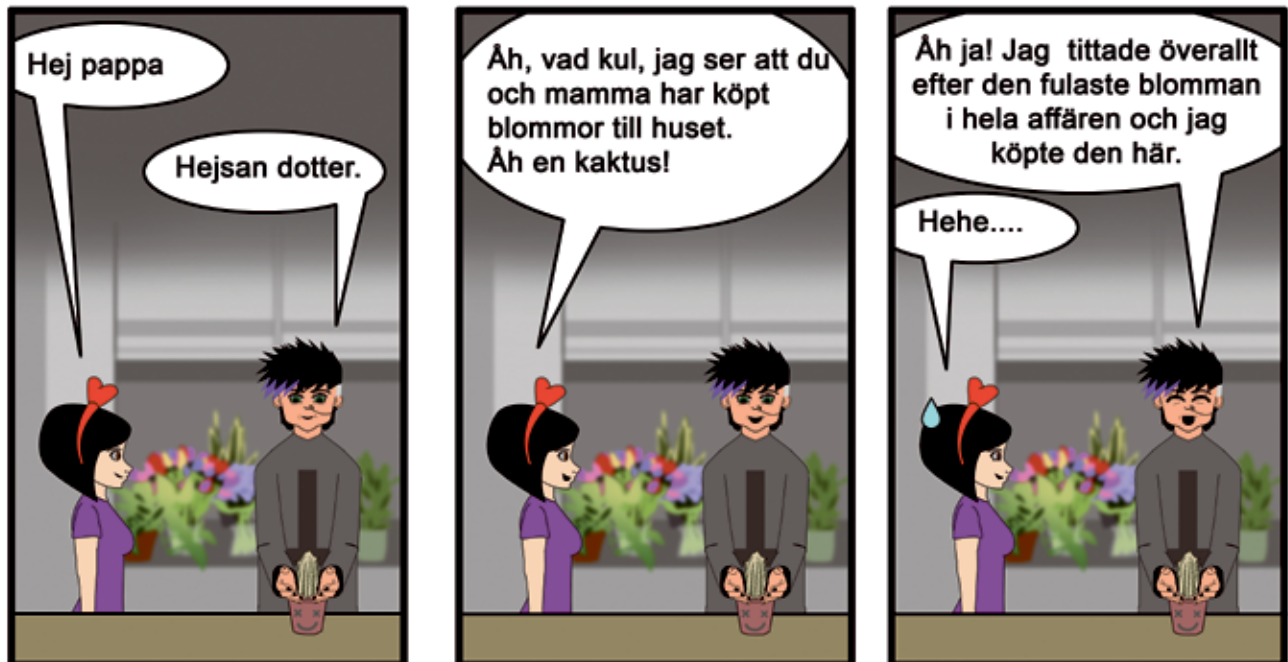
Innehåll i detta nummer:

4. Serier • 5. Kulturen enligt: Tina Vesterlund • 6. Profilen: Lars Lystedt
13. Jazzfestivalen i bilder • 16. Banbrytande musikal • 19. Autografjakt
20. Slutet för Garageland Studio • 22. House of Metal står stadigt
25. Alternativt i Östersund • 26. Mot Sagas slut • 28. Kulturhuvudstads-
året med facit i hand: Emma Swanström och Eva Conradzon
36. Exponerande himlakonst • 42. Rebel Queen utmanar rockmyterna

Plupp av Tina Vesterlund

Livet enligt Sofia av Hanna Rindeskog

Kulturen enligt:

Tina Vesterlund

Det sägs att vissa människor är mer kreativa än andra och så kan det mycket väl vara. Men jag tror att alla människor ändå har ett behov av att uttrycka sig och få bekräftelse. Jag har under flera år jobbat ideellt med amatörteater och känner att denna aktivitet fyller ett kreativt behov hos mig själv.

Något jag dock noterat under mina år är vilka typer av människor som söker sig till amatörteater. Bland ungdomar är det främst de som valt att engagera sig i estetiska ämnen snarare än idrott. När det gäller vuxengrupperna så är en del yrkesgrupper mer representerade än andra, t.ex. inom vården. Detta tror jag har att göra med att du dels inte har möjlighet att vara kreativ i ditt yrkesliv och dels har ett jobb som är psykiskt och fysiskt krävande. Människor med sådana jobb behöver helt enkelt en kreativ ventil där de kan få spexa loss och göra något de mår bra av.

Det är ingen hemlighet att kultur i alla former är en form av självterapi. Att man fylls av energi av att uttrycka

sig kreativt. Kulturella aktiviteter har även andra fördelar. Amatörteater till exempel ger både gemenskap och bra erfarenheter - som att lära sig jobba i grupp och lära sig prata inför andra. Att utöva konstnärlig verksamhet övar dessutom upp ditt kreativa tänkande.

Rent personligt så har jag som förtagare haft stor nytta av min erfarenhet

TINA VESTERLUND

Ålder: 28

Bor: I Umeå

Yrke: Äger och driver produktionsbolaget Ynk Produktion AB.

Kulturella hjärtefrågor: Är med i Umeås båda spexgrupper, Umespexet och Medicinaspexet och brinner för amatörkultur i vitt och brett.

Det bästa för kulturen vore: Att det dels finns eldsjälar som kan peppa folk att fortsätta även om det går trögt och att dessa eldsjälar får stöd från beslutsfattare och liknande för att inte brinna ut.

från amatörteatern i mitt yrkesliv. Jag har dessutom sett hur folk som håller på med amatörteater utvecklats. Ett exempel är en tjej som under sina första träffar var väldigt blyg och tystlåten, men som idag leder gruppen själv.

Inom amatorkultur i stort så finns det ett stort engagemang bland såväl utövare som publik vilket i mina ögon i många fall kan göra en amatörproduktion bättre än en kommersiell produktion. Enda skillnaden är egentligen bara att de som står på scenen inte får betalt. En annan skillnad är att amatorkulturen inte har lika mycket pengar att röra sig med, vilket bjuder in till mer kreativa lösningar på gott och ont.

Jag tycker att kommunerna borde satsa lika mycket på kultur som på idrott eftersom dessa aktiviteter i slutändan tjänar samma syfte: personlig utveckling och hälsofrämjande. Jag tycker att man som publik inte ska värdera en föreställning efter prislappen på inträdesbiljetten utan efter hur mycket engagemang som lagts ner i den slutliga produkten.

Umeås proffsigaste amatör

Lars Lystedt berättar om livet och jazzen

Här har jag mitt heligaste rum, så här ska det se ut hos en jazzmusiker, säger Lars.

Lars Lystedt visar oss runt i sin och hustruns lägenhet och vi kommer ganska snart till hans musikrum där han guidar oss mellan de olika tavlorna och minnena.

– Här får jag kungamedaljen utav kungen, det är den där.

Han visar medaljen som placerats nedanför tavlan.

– Och här är Duke Ellington som sitter i Stockholm och blir intervjuad av mig. Det här är när Count Basie kommer till Umeå och jag hälsar honom välkommen. Här sitter Benny Goodman, King of Swing. Där är Svend Asmussen, violinist och här är en bild på min bronsstaty som finns på museet i Umeå. Och här är Ella Fitzgerald.

Vi tittar på tavlorna och kommer fram till ett stort ”släktträd”, ”European Jazz Community”, där vi även hittar Lars Lystedts namn.

– Och här är jag utanför Staten Island i New York. Och där uppe är en bild från mitt jobb, jag har varit barten-der. Du ser, jag har en jättetrombon på sex meter ovanför mig.

Han dröjer någon sekund innan han tillägger:

– Jag tar i.

Lars Lystedt växte upp i en enrummare Väst på stan med en syster och föräldrarna som drev Kafé Nord vägg i

vägg med hemmet och det var här som kärleken till jazzen väcktes.

– Umeå var en väldigt stor caféstad på 20- och 30-talet och vissa av de här caféerna hade en hel del jazz på 78-varvare, stenkakor som spelades på vevgrammofon, men jag tror inte att det var någon som hade så många skivor som just vi. Jag växte upp med jazz och hade jazzmusik från 7 på morgonen till 20 på kvällen varje dag.

Det som flödade genom högtalarna var bland annat Louis Armstrong och Tommy Dorsey. När Lars var kring 15 år började hans egen karriär då han fick sin första trumpet.

– Jag lärde mig älska den där musiken, det var min musik. Jag tyckte det var skönt att höra hur det svängde och hur bandet bar iväg. Det var det som grep mig. Jag fick min första trumpet av min snälla pappa. Den slet jag ut efter ett par år. Då fick jag en annan trumpet med lite bättre kvalité och sen en tredje trumpet, de blev dyrare och dyrare.

Bytte till ventilbasun

Efter tre trumpeter tröttnade han dock på att tävla med Umeås alla trumpetare och bestämde sig för att byta till den ventilbasun vi idag är vana att se honom med. Att valet föll på ventilbasunen istället för en klassisk trombon berodde på att det var lättare att gå från trumpet till ventilbasun än till en trombon med drag.

– Umeå var ju en militärstad så det fanns tio trumpetare på I20 och tio trumpetare på K4 och det var ju fler trumpetare än vad hela Norrland hade så jag orkade inte tävla med dem utan bytte till trombon, ventilbasun, för att det fanns ingen i Umeå som spelade det. Det är ett av de mest sällsynta brassinstrument som finns.

Han berättar att det i ett normalt storband sällan finns en ventilbasun bland trombonerna som är den musikklass instrumentet tillhör, utan att det normalt sett är tromboner utan ventiler man ser.

– Det gör att man kan spela mycket snabbare fraser, mer tekniskt och riktigt krävande musik istället för att hålla på att veva runt.

Han visar i luften med en rörelse som på en vanlig trombon.

– Och det här soundet, det är en väldigt sammetsliknande klang i trombonen jämfört med trumpeteten som är lite vassare och attackerar tonerna, så jag älskar mitt horn.

Efter bytet har det flutit på och han har sedan han började spela startat cirka 15 olika orkestrar i Umeå.

– Alla de bästa musikerna har jag spelat med. Jag spelade med Umeå Big Band, en 18-mannaorkester i tio år och var programansvarig – fixa jobb betyder det. Sen var det flera musiker som blev proffs på kuppen så de lämnade Umeå för Stockholm och började lira

” Det är nästan bara jag kvar i livet av de gamla. Det är lite sorgsamt att tänka på men du måste förstå, 90 år blir en hög ålder oavsett vad man lever för liv.

med riktiga proffsband. Det gjorde att vi inte kunde hålla ihop bandet längre men det var ett väldigt bra storband och det var en roligt tid.

Det är många namn som kommer upp då han minns de han spelat med och det blir till slut lite dystert.

– Ett av mina första band var Dixieland Stompers med musiker som inte längre finns kvar. Så jag har fått plocka in nya yngre talanger nu när jag startade bandet på nytt. Jag har även spelat med flera olika pianister, Berndt Egerbladh, Kjell Johansson och Bosse Bygdén som alla är döda. Utöver dem har det varit en tre, fyra andra pianister. Det var en väldig rotation på pianosidan. Det är nästan bara jag kvar i livet av de gamla. Det är lite sorgsamt att tänka på men du måste förstå, 90 år blir en hög ålder oavsett vad man lever för liv.

Krogmänniskan Lars Lystedt

När man hör honom berätta om sitt musikaliska liv är det svårt att förstå att det inte är jazzmusiken som varit Lars huvudsysselsättning men musiken har alltid varit ett fritidsprojekt vid sidan av restauranglivet som varit professionen.

– Jag började jobba som smörgåsnisse på Stora Hotellet 1943 och jobbade där i ett år sen flyttade jag till Stads-hotellet i Örnsköldsvik. Där fick jag en egen station som det heter, alltså flera egna bord. Då var jag ungefär 19 och där träffade jag min blivande fru. Sen jobbade jag där i tre år innan jag flyttade tillbaka till Umeå för att göra lumpen.

Fyra dagar efter att han muckat bar det av med tåget till Göteborg där han mönstrade ombord på Amerikabåten

Drottningholm.

– Då hade jag sett tillräckligt många musikfilmer på biograferna här i Umeå med Fred Astaire och flera andra. Det var ju New York som var jazzens Mecka, därefter kom de andra storstäderna, Chicago och Los Angeles men det var New York som var det stora.

Det blev fyra tur-och returesor mellan Göteborg och New York där han jobbade i matsalen på båten innan han slutligen klev av i Göteborg där restaurangjobben avlöste varandra och han jobbade på fyra olika restauranger. Bland dessa fanns Grand Hotell och Lisebergs Huvudrestaurang där han trivdes extra bra.

– Där hade jag två meter över till dansbanan där det var jazzorkestrar varje kväll så det var ett drömjobb. Jag jobbade tre månader på Liseberg och var fönsterna öppna var det jazz hela tiden så jag mätte väldigt bra. Jag gifte mig i Göteborg i Vasakyrkan, med samma tjej som jag hade lockat ner från Örnsköldsvik.

Öppnade jazzbaren

Efter detta flyttade de tillbaka till Umeå och därefter var cirkeln sluten, som Lars själv uttrycker det.

– Jag blev erbjuden ett jobb som servitör på Stora Hotellet så efter ungefär fem år var jag tillbaka på min första arbetsplats.

Där var han servitör tills han och frun fick tre döttrar då han istället öppnade en skivaffär som hette Jazzbaren.

– Jag tyckte att skivaffären här i Umeå hade för dålig sortering, det fanns en massa artister som de inte hade så jag specialiserade mig och hade bara jazzmusik. Jag hade inte något med Evert Taube eller Sven-Olof Sandberg eller sådana artister. Alice Babs gick ju an, hon var i alla fall jazzsångerska.

När Stora Hotellet öppnade Umeås första cocktailbar hittade Lars tillbaka till restauranglivet och i rollen som bartender kom han att trivas.

– Det var jättebra för jag var trött på att bära porslin, backar och mat och köket som var hett och stimligt. Nu fick jag stå där bland alla flaskor och glassa istället, och det blev mitt liv.

Här stannade han i över tio år innan han började jobba på Restaurang Esp-lanad där han var barchef i nästan 15 år

med Sven Lindstrand som chef.

– Sen kom nästa krog, Dragonen, som var helt nybyggd. Det var också Sven Lindstrands krog och då blev jag barchef där istället. Dragonen var en bra krog, där spelades en hel del jazz eftersom krögarn där, Sven och jag var väldigt tajta.

På Dragonen stannade han sedan fram till pensionen.

– Då hade jag kommit igång så bra som musiker att jag hade två tre jobb i veckan. Nu var jag semiprofessionell.

FOTO: ELIN LARSSON

Då hade jag även andra planer, för jag ville sätta lite sprätt på stan så jag och min vän Stig-Ola Öberg startade en sorts konsertbyrå som hette Studio 55.

Ett guldäpple

Genom denna såg de till att bjuda upp jazzmusiker från Stockholm och han berättar att han hade en konsertkedja som varade i flera år.

– Det var sådana som Arne Domnerus och Svend Asmussen som var jättebra musiker och sen slog jag på

stort och tog hit Louis Armstrong, ett guldäpple om något alltså.

Resultatet blev två fullsatta konserter med Louis Armstrong, sex musiker och sångerskan Velma Middleton och med Lars som konferencier och totalt 6000 personer i publiken. Det gav även vind i seglen menar Lars som berättar att de fortsatte att ta hit musiker, inte bara från USA utan även från Tyskland och Frankrike.

– Jag var kontaktansvarig när det gällde utländska band. Jag höll ju i hela

ETT LYCKLIGT ÖGONBLICK ELLER KANSKE TRE

– Jag har haft många lyckliga ögonblick i min karriär men jag minns framförallt då det i många år var en stor orkestertävling för amatörband i Kramfors. Jag var där tre gånger och vann alla gångerna sen fick jag inte komma dit mer för då instiftade de en ny regel att har man en gång vunnit då måste man stå över ett år. Jag stod över överhuvudtaget. Det var mest för dansband och om man vann i Kramfors var det ett betyg på att man var ett jökla bra band så då snöade det in kontrakt från alla möjliga städer. Det var en uppmärksam sak det här och därför var det viktigt att vinna. De höll på i flera år och så kom jag dit och förstörde allting, förbannade uppkomling!

paketet själv, jag var programchef och konferencier och jag skrev programmen både på svenska och engelska.

Det var någonstans här år som tanken på en jazzfestival i Umeå började gro inom Lars.

– Vi hade redan flera konsertmässiga band här i stan. Jag visste att Stockholm hade haft något festivalliknande och Köpenhamn hade haft en jazzfestival så jag tänkte, ”kan de så kan vi”. Vi har ju lika många jazzmusiker här. Vi tyckte väl att det var ganska korta

resor när väl banden kommit från New York och spelade i Köpenhamn, så vi passade på att ta upp dem hit. Det är bara en och en halv timme flyg vi snackar om, så det var så det gick till. Jag fick även väldigt god hjälp utav Umeås "kulturaffia" och kulturkon-toret här.

Vilka var kulturaffian?

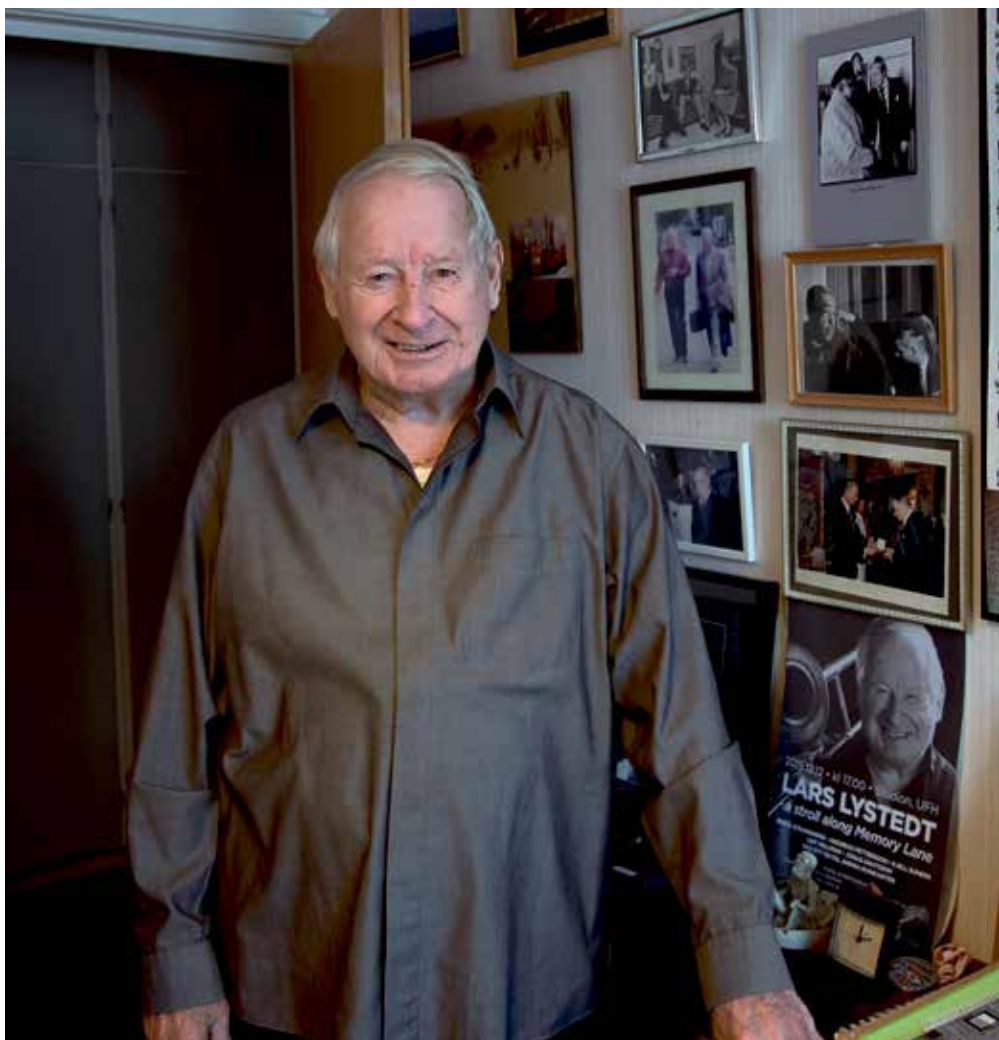
– Ja, det var kulturchefen, Bengt Skoog och därefter var det tre andra kulturchefer som avlöste varandra men det var samma Lars. Sen hade vi ju andra planer också. Jag startade en swingfestival som skulle tillgodose den äldre publiken som inte gick och lyssnade på något som var äldre än Louis Armstrong. Den drev jag i fyra, fem år och ovanpå det startade jag ytterligare en festival, Holmöjazzen, men då tyckte jag väl att jag hade gjort det jag skulle i Umeå, jag ville bara spela trombon.

Han tar fram sin bok "Swinging Umeå, Lars Lystedt minns" och berättar utifrån bilderna om sina minnen.

– Här är jag på Broadway första dagen i New York och då kände jag mig hemma. Det var 1947. Här är Drottningholm som jag jobbade på och här hade jag min hytt, längst bak i aktern. USA var himmelriket, det fanns 60 jazzklubbar i New York på den tiden. Nu vet jag inte ens om det finns åtta, men då hade varenda stadsdel egna klubbar så jag ville gärna stanna kvar men jag var tvungen att jobba på båten på vägen hem också.

Han berättar att han försökte spela även under tiden som han jobbade i restaurangbranschen men att det var två världar som ofta krockade vilket gjorde att jazzvärlden bara var en liten del av hans schema då han fortfarande jobbade.

– Det tråkiga var att lördagkvällar var en väldigt stor krogkväll i den här lilla staden men det var också en stor danskväll för Umeås fritidsorkestrar och dansband och det kunde vara jobb i Örnsköldsvik, Sundsvall eller Skellefteå men jag kunde inte åka med dem och spela. Jag hade mitt jobb på Stora Hotellet där jag också var hovmästare i två år. Jag kunde inte skippa mitt huvudjobb och min ekonomiska trygghet. Det var först när jag öppnade min skivbar som jag kunde disponera lördagarna som jag ville och då blev det fler spelningar.

Lockad av improvisation

När han i början av sin karriär arbetade i Örnsköldsvik passade han även på att spela med Örnsköldsviks musiksällskap.

– Jag var med i ett år och lärde mig spela lite annan musik också men det var inte min "cup of tea", det var Brahms, Schubert och andra klassiska kompositörer.

Han berättar att det framförallt var just inom den klassiska skolan som han

upplevde ett motstånd inför jazzen.

– Musiklärarna tyckte inte att jazzen hörde till. De hade sina kurser och skulle spela skalor och sånt tills korna kommer hem. Jazz lever ju mycket på improvisation och det gör att det passar mig bättre. Det är ju det som skiljer jazz ifrån annan musik. I nästan alla andra musikgenrer är det ju nedskrivna noter, det är låsta melodier som du inte kan gå ifrån. Men jazzmusik lämnar hela fält öppna och det där lockade

FOTO: BERNT LUNDQVIST

mig, det där med fantasi. Det är det som alla jazzmusiker lever för. Det gör att man kan aldrig tröttnar på jazzmusik det finns hela tiden nya variationer att upptäcka.

För Lars har det alltid varit jazzen som varit det intressanta i musiken och

han berättar gärna och varmt om sina inspirationskällor.

– Det är trumpetare först och främst, Louis Armstrong, som var tidigast och sedan Miles Davis och Dizzy Gillespie. Även saxofonisten Stan Getz är en stor inspiratör, han har världens vackraste tenorspel tycker jag. Även pianister såsom Bengt Hallberg, Bill Evans och Bud Powell är stora förebilder. Musiker som kan spela melodier har jag alltid respekt för. Kan de inte spela melodier ska de inte ge sig på jazz. Jag tycker om vackra melodier, jag är en romantiker längst inne.

Kan man spela jazz med vilka instrument som helst?

– Ja, egentligen tycker jag nog att man kan spela på vilket instrument som helst. Det går ju att spela jazz på dragspel. Eskil Columbus här i Umeå är Sveriges bästa jazzdragspelare, enligt mig. Han är fenomenal. Men det är inte det bästa jazzinstrumentet. Flöjt är ett jättebra jazzinstrument, Count Basie har haft flera saxofonister som dubblade med flöjt.

Jazzfestivalens betydelse för Umeå

Vi återkommer till jazzfestivalen och även om Lars inte vill säga mer än att festivalen gav Umeå ett gott renommé som en bra musikstad som kunde ta hit utländska band och betala ganska bra så är han stolt över festivalens livskraft.

– Vi är uppe i 48 år och det är starkt jobbat av en liten stad som Umeå egentligen var. Vi hade ju inte ens flygplats i många år. Jag är stolt över att den levt så länge. De andra tre festivalerna var ju mera lyckoskott. Jazzfestivalen var ju den som krävde mer jobb och internationella kontakter. Jag var nere både i Paris och Berlin och flera andra stora europe-

iska musikcenter som Zürich och knöt kontakter med managers och träffade musikerna som vi snackar om.

Han menar att metoden att åka ner och lära känna de man ville få på Sverigebesök funkade speciellt bra på amerikaner som blev mycket mer motiverade att lyssna när man ringde om de visste vem det var de pratade med och kunde känna sig trygga.

– Det gör att vi har fått väldigt stort förtroende av amerikanska managers, speciellt Norman Granz, en riktig hårding alltså. Han hade både Duke Ellington, Ella Fitzgerald och Benny Goodman i sitt artiststall så skulle vi ha dessa tre behövt vi först få klartecken från honom.

Lars berättar om hur han och Granz träffades i USA och åkte på rundtur med en lyxfärja runt Manhattan.

– Han och jag blev tajta och han har varit här i Umeå vilket jag tyckte var en triumf.

Den moderna jazzen

En av de stora skillnaderna för den moderna jazzen som Lars ser är det genomslag den fått i utbildningen vilket även gjort att den kunnat utvecklas.

– Det fanns ju nästan inga jazzkurser förr i världen, det var vanliga musikskolor så vi hade inga jazzlärare på min tid. Det gör att de musiker som odlas fram nu är riktiga robotar. Det finns en jazzrörelse där de som lär sig spela instrument nu halkar in på jazz nästan obönhörligt såvida de inte sitter i symfonisammanhang med fiol och cello och sånt. När det gäller jazzinstrument som vi lite grovt kan kalla det: trombon, trumpet, piano, tenor- och altklarinet då är det ju tveklöst så

KARIN INDE, VERKSAMHETSLEDARE FÖR SVENSK JAZZ, OM LARS LYSTEDT:

Lasse Lystedt är en för svensk jazz betydande musiker och förgrundsgestalt. Med sin ventilbasun har han verkat som musiker och arrangör i decennier och är idag, nittio år fyllda, fortfarande i högsta grad aktiv.

Lystedt grundade 1966 Umeå Jazzfestival, en festival som blev en starkt bidragande faktor till att placera Umeå och Sverige på jazzens världskarta. Under Lystedts ledning gästades festivalen av många stora namn såsom

Ella Fitzgerald, Miles Davis, Duke Ellington och Louis Armstrong. Festivalen har ett gott internationellt rykte och det skulle jag nog vilja påstå har till stor del att göra med Lars stora personliga engagemang genom åren.

Jazzsverige lever och frodas mycket tack vare engagerade, envetna och entusiastiska kulturspridare där Lasse Lystedt är en klart lysande stjärna!

att standarden på musikerna är högre idag. Det är mer klass och mer komplicerad musik idag men det kan också bero på att det skrivs mer komplicerad jazzmusik.

Vill fortsätta resa

Själv ser han ljust på framtiden som han framförallt tänkt fylla med ledighet men kanske också någon mer resa.

– Jag är globetrotter, jag har gjort alla de där stora resorna: tio Atlantresor, Europa runt och Fjärran Östern, Kanada och Australien och jag har varit på alla platser som räknas för att kalla sig globetrotter. Det finns dock platser som jag gärna skulle vilja besöka. Jag är säker på att Chicago är en bra jazzstad men jag har aldrig varit där, jag kom bara till New York, Las Vegas, Los Angeles och New Orleans. Det är inte så mycket jag har osett egentligen. Jag har haft det ganska bekymmersfritt för jag har aldrig varit proffsmusiker. Jag har aldrig varit beroende av musiken som levebröd utan jag kör mitt eget race, nu vet jag inte hur länge jag kan orka hålla på.

90-årsfirande

En av de höjdpunkter han minns är den jubileumskonsert som arrangerades på Idun, Umeå Folkets Hus i samband med hans 90-årsfirande i december 2015.

– Då ställde sig tre av de musiker som började sin så kallade bana i mina

band och som sen flyttat utomlands till Tyskland, Köpenhamn och Oslo för att bli proffs, upp inför ett fullsatt Idun och berättade att de aldrig skulle ha varit musiker om inte jag hade funnits. Därför att de kom in i en okänd värld när de kom in i jazzsamarbete med nya melodier och nya spelsätt och så vidare. Så de var väldigt glada för mitt engagemang och det rörde mig, berättar han och tårarna gör sig för en sekund fortfarande påminda.

– Jag är rörd även nu, det är en eloge som kändes väldigt fin. Jag trodde inte att de kom ihåg sånt där. Jag vet inte vem jag ska tacka, eftersom jag inte har någon gud måste det vara någon annan potentat som sa: "Du ska börja lira". Men det var det bästa beslut jag tagit, tillsammans med många andra förstas. Att jag började spela och lärde mig ett instrument har varit en oerhört rolig och bra inkomstkälla med många turnéer och många möten med kreativa människor. Det är den bästa hobbyn i världen, tycker jag.

ELIN LARSSON

FOTO: BERNT LUNDQVIST

LARS LYSTEDT

Född: 1925 i Umeå

Startade sitt första band: Lars Lystedt Quintet, 1944

Initiativtagare till:

- Umeå Jazzfestival, där han också var programchef: 1968-1983
- Umeå Bluesfestival: 1974
- Nordic Swing Festival i Umeå: 1990
- Sea Jazz på Holmön: 1993

Utnämnelser:

Filosofie hedersdoktor vid Umeå Universitet: 1997
Hans Majestät Konungens Medalj i 8:de storleken: 1998

Litteratur: Självbiografin "Swinging Umeå- Lars Lystedt minns", 1998

Har arbetat för tidningar så som:

- Västerbottens-Kuriren
- Orkester Journalen
- Amerikanska Down Beat
- Västerbottens Folkblad m.fl.

FOTOGRAFISKA NEDSLAG BLAND LARS LYSTEDTS KOLLEGOR INOM JAZZEN

1976 besökte Benny "King of Swing" Goodman jazzfestivalen i Umeå.

FOTO: HANS BERNHARD

1982 gästades jazzfestivalen av Ella Fitzgerald som spelade två konserter.

FOTO: HELMUT MONTAG

Redan 1959 gästades Umeå av Louis Armstrong då Lars Lystedt, som själv var konferencier, genom sitt produktionsbolag Studio 55 arrangerade två konserter. Succén var given och konserterna gästades av 3 000 besökare vardera.

FOTO: WORLD TELEGRAPH/PUBLIC DOMAIN

En av de musiker som Lars Lystedt själv nämner som en av sina inspirationskällor är Miles Davis som även gästade Umeå Jazzfestival 1985.

FOTO: TOM PALUMBO

BILDER FRÅN WIKIMEDIA ENLIGT CREATIVE COMMONS OCH/ELLER PUBLIC DOMAIN.

Efter att ha pratat jazzhistoria med Lars Lystedt återupplever vi senaste **jazzfestivalen** i ett bildreportage på nästa uppslag...

Zap mama fick Idun att svänga med sin konsert som bjöd på musikglädje, harmonier och kanske framförallt grymt bra beat box!

FOTO: BERNT LUNDQVIST

Årets jazzfestival

Det var en jazzfestival som bjöd på hela den moderna jazzens spektra. Från Jessica Sligter & Susanna:s ljuva konsert till Lindha Kallerdahl Gold Quintet som bjöd på en betydligt större utmaning som jag till slut väljer att avstå. Någonting måste jag ha missat, i mina öron blir det bara skrik, skrån och konstiga ljud uppblandat med bra musik som inte förmår rädda konserten och det slutar med att jag flyr fältet.

Festivalens sömnpiller var Jerrod Lawson som bjöd på en så fläckfri konsert att det till slut blev ointressant. Inte blev det bättre av att han mitt under konserten dessutom erkänner att han själv inte hinner njuta av festivalen eftersom detta bara är ännu ett stopp på turnén. Det är så proffsig att jag till sist bara sitter och tänker på Hasse och Tages "Ge mig hellre en glad amatör".

Gladare blev man då av att se ett av festivalens guldorn nämligen den finska trion MOPO som bjöd på en verkligt spretig spelglädje.

Festivalens höjdpunkt var dock Bassekou Kouyate & Ngoni Ba som bjöd på en dundrande konsert där arrangemangen växte sig större och större tills Idun slutligen exploderade i toner och dans.

TEXT: **ELIN LARSSON**
FOTO: **BERNT LUNDQVIST**

Bassekou Kouyate & Ngoni Ba bjöd på en dundrande konsert där arrangemangen växte sig större och större tills Idun slutligen exploderade i toner och dans.

FOTO: ELIN LARSSON

Oddjob avslutade festivalen med en hejdundrande konsert på Guitars som var så välbesökt att det till slut blev två spelningar för att alla skulle kunna få se.

Jessica Sligter & Susanna bjöd på en skön start på dagen med ljuv musik och tillsammans med studios intima miljö blev konserten en magisk fullträff.

ur bildperspektiv

Viva Black: En bas, en fiol och ett slagverk i ljuvlig kombination. Viva Black bjöd på en fantastisk om än något enformig konsert.

Josef & Erika gav en konsert med ett experimentellt sound där Erikas röst var som ett instrument i sig. I bland blev det nog dock roligare för dem själva än för publiken.

En av festivalens mest välbesökta konserter var Jerrod Lawson som sjöng och spelade oklanderligt på sitt piano. Så oklanderligt att det till slut blev slätstruket och ointressant och det känns trist att det var just denna konsert som fyllde Idun till sin bredd.

Banbrytande musikal

HBTQ möter Cthulhu när Showgoth adapterar Lovecraft

S yftet var egentligen bara att sätta upp "En shoggoth på taket" men när det var över kände vi att det här var jätteroligt och att vi ville fortsätta. Då bildade vi föreningen Showgoth, berättar skådespelaren Cecilia Olofsson som även är ordförande i föreningen.

Sedan teater- och musikalföreningen Showgoth startades i Göteborg för två och ett halvt år sedan har det blivit ytterligare en föreställning, "Sound of Darkness" och som föreställningsnamnen antyder är det uppsättningar som baseras mer eller mindre på klassiska föregångare. "En shoggoth på taket" som alltså var anledningen till att allt startade var ett färdigt manus som skrivits av Lovecraft Society med "En spelman på taket" som förlaga.

– Det är samma grundhistoria, han vill gifta bort sina tre döttrar, fast i en Lovecraft-inspirerad värld kan man säga. "Sound of Darkness" skrev vi själva och den är väldigt löst baserad på "Sound of Music". Större delen av musiken kommer från "Sound of Music" men sen hade vi även med två egen-skrivna låtar, säger Cecilia Olofsson.

I föreställningen som gästade Umeå under hösten möter vi en ensam kapten som behöver en guvernant till sina fem barn. Samtidigt behöver nazisten Franz Zeller komma åt dennes hus för att utföra en ritual som ska frammana Nyarlathotep så att Tyskland kan få världsherravälde.

– Men Franz Zeller räknar inte med att nunnan Maria är där och ställer till

FOTO: BERNT LUNDQVIST

det hela, säger Cecilia som själv spelar Maria.

Annorlunda fokus

I föreningen Showgoth har man valt att fokusera på en mer mörk och alternativ scenkonst.

– Vi sätter upp lite mer annorlunda grejer, sådant som kanske inte alla känner till och som fokuserar mer på ämnen och historier som inte är så vanliga i musikalvärlden idag.

Föreningsnamnet Showgoth är en ordlek med den första föreställningens "Shoggoth" och syftar till att beskriva att de är en grupp som sysslar med show, musikal och varieté men med en mörkare inriktning. Cecilia berättar att valet att satsa på det alternativa bottnar i deltagarna själva:

– Jag tror att det bygger ganska mycket på att flera av oss i ensemblen har en bakgrund inom alternativkul-

turen och subkulturvärlden överhuvudtaget. Så det är inte själva gothen i sig som är viktig utan det vi valt att fokusera på är skräckmusikalerna och lite mer annorlunda verk. Vi har valt att nischas oss för att vi tycker att detta fattas i branschen.

Hon ser även att det finns mycket kvar att utforska inom olika litterära verk som man kan adaptera till musikalscenen.

– Vi har medlemmar som har börjat klura på idéer men vi har inget officiellt projekt bestämt eller påbörjat ännu.

HBTQ och feminism

Men det är inte bara i det alternativa som gruppens deltagare återspeglas. Andra teman som är viktiga för gruppens föreställningar är HBTQ och feminism.

– Vi tycker att HBTQ är en lika stor del av samhället som allt annat och därför förtjänar det en stor plats i våra verk. Vi har många i gruppen som själva tillhör HBTQ och vi tycker att det är väldigt viktigt att det reflekteras och återspeglas på rätt sätt i våra verk. Att inte ha med det skulle vara att ta bort en del av det som är så fantastiskt i vår grupp. Det fanns aldrig på kartan att inte ha ett tydligt fokus åt det hållet.

Att HBTQ-temat inte lyser igenom lika mycket i "En Shoggoth på taket" menar Cecilia beror på att den är skriven i en annan tidsera men därför blev det också desto viktigare när de själva stod för manus.

– När vi gjorde "Sound of Darkness" kände vi att det var viktigt att ta chansen att låta HBTQ ta plats. Vi tycker att det är en otroligt viktig värdering vi har i vår förening och då vill vi att det ska återspeglas i våra produktioner.

På samma sätt är feminismen ett viktigt tema vilket bland annat syns i "Sound of Darkness" där tre av fyra huvudkaraktärer är kvinnor.

– Vi försöker ha ett väldigt feministiskt perspektiv så att man verkligen utgår ifrån både HBTQ och feminism. Jag tycker att det är absurt att en sådan sak som det här löjliga filmkravet, "har kvinnor en konversation om någonting, en enda konversation i hela filmen, som inte handlar om en man" [Bechdel-test, red. anm.] räcker det för att ge filmen en feministstämpel. Det är ingenting vi använder oss av i Showgoth, men det i sig visar ju att feminismen behövs.

Hon tycker att responsen från publiken hittills har varit övergripande bra.

– Folk har tyckt att det varit väldigt roligt och bra. Det har varit över all förväntan. Vi har bara funnits i några år men vi har redan fått åka och sätta upp våra föreställningar i både Uppsala och Umeå. Det känns som att vi har hittat en nisch där folk känner att det har saknats något och att vi faktiskt tillför någonting nytt.

Ambitionen är nu att fortsätta producera nyskapande scenkonst och att nå ut till så många människor som möjligt.

– Vi vill fortsätta jobba och utmana oss själva i det vi gör och göra bättre och bättre produktioner, avslutar Cecilia.

ELIN LARSSON

Bild från föreställningen Sound of Darkness då Showgoth gästade Umeå.

FOTO: BERNT LUNDQVIST

BECHDELS TEST

Uppstod från början som ett skämt i tidningsserien "Dykes To Watch Out For" av Alison Bechdel, 1985. Testet döptes efter författaren.

Testets kriterier lyder:

1. Finns det två namngivna kvinnor?
2. Pratar de med varandra?
3. Pratar de om något annat än en man?

Testet är idag inte vedertaget i seriösa akademiska sammanhang utan används och diskuteras mest i populärkulturella sammanhang, till exempel i forum på internet.

Johann Strauss i den dramatiska slutscenen av Sound of Darkness.

FOTO: BERNT LUNDQVIST

DEN KOSMISKA SKRÄCKENS FADER: HOWARD PHILLIPS LOVECRAFT

Få författare har definierat skräck som Howard Phillips Lovecraft. Låt vara att han är okänd för de större massorna och hamnat i skymundan för mer kända namn såsom Edgar Allan Poe och nutida storheter som Clive Barker och Stephen King. Men det räcker med att bara glänta lite på dörren till gravkammaren för att inse att den kosmiska skräcken från hans bistra penna satte en nivå som idag är populärare än någonsin.

Lovecraft dog bara 47 år gammal och fick aldrig uppleva hur hans nattsvarta noveller gick från anspråkslösa

pulp-magasin till att influera generationer av senare författare till rollspel, musik och film.

Du kanske ännu inte har stiftat bekantskap med Yog-Sothoth, Nyarlathotep, Shub-Niggurath, den store Cthulhu och resten av de kosmiska, uråldriga gudarna som bara väntar på att få återvända till den jord de en gång härskade över... men de känner till dig och även om stjärnorna ännu inte står rätt så går ingen av oss säkra för det bottenlösa vansinnet som en dag väntar oss alla.

JOHANN STRAUSS

Autografjägaren

Jani Perkiö har autografjakt som livsstil

Att vara autografjägare är en syssla som många kanske ser på som en hobby men för Jani Perkiö är det en livsstil. Han har träffat fler kändisar än de flesta kändisar själva troligen har mött och har med åren till och med blivit en kändis bland kändisar. Det började redan kring 1998-1999 då Jani Perkiö var 13-14 år och fick Lasse och Morgans (Lasse Beischer och Morgan Alling) autografer. Sen dess har det bara fortsatt och idag är han Umeås mest aktiva autografjägare.

– Jag ville ha en hobby att syssla med och jag tycker det är kul att träffa de som gjort något inom musik, skådespel och film. Jag ville träffa de kända personerna för att jag tycker att de är bra på det de gör, förklarar Jani.

Han berättar att han inte har räknat sina autografer men säger att det är många, hundratal, kanske tusentals. Den han är mest stolt över att ha träffat är Kung Carl XVI Gustaf.

– Det var han jag helst ville träffa så det var kul. Han sa inte så mycket. Men han skriver inte autografer så det vart bara en bild.

Jani gör inte något speciellt utval utan försöker få så många autografer som möjligt. Hur det går till när han

jagar autografer är lite olika. Först ut 2016 var ryttaren Rolf-Göran Bengtsson som Jani såg skulle komma till Umeå på vk.se.

– Jag kollar mycket på tidningarna. Ibland drar jag bara till platserna de ska vara på och andra försöker jag kolla om det finns några kontaktuppgifter som e-post till exempel. Ibland står jag utanför hotellet de bor på för att se om man ser dem där.

Han säger att det oftast gått bra och att han ibland även skickat brev till kändisar. Den senaste han skickade brev till var Martin Andersson som spelade Bert och Jonas i Lotta på Bråkmakargatan.

– Han bor i Brasilien så jag skickade filmerna som han varit med i och väntar fortfarande på något svar. Det har hänt nån

gång att man inte fått tillbaka sina saker. Tråkigt om man tappar något när man skickar brev men det går att göra så också tycker jag.

Han berättar att han är ute så ofta han ser att det är någon som kommer till stan.

– Ibland blir det två gånger i veckan, ibland tre, det kan vara fler. Det roligaste är att få träffa dem, tycker Jani som inför 2016 har många han ser fram emot att försöka träffa, bland annat under Brännbollsyran i sommar.

ELIN LARSSON

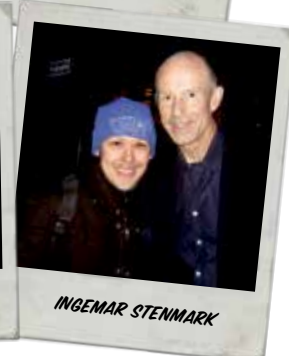
JANI PERKIÖ

Ålder: 29

Bor: I Umeå

Yrke: Lokalvårdare

Hobby: Umeås mest aktiva autografjägare

Ekot klingar ut

Sista dagarna på smått legendariska Garageland Studio

Aret 2016 började dystert och många legender, såsom David Bowie, Alan Rickman och Lemmy Kilmister, gick bort. En annan legend som tog ett betydligt mer tystlåtet farväl var Garageland Studio och Kulturvinkeln var med när Ronnie Björnström packade ner studion.

– Det är trist, det är ju ännu en kulturgrej som försvinner. Det här har funnits så pass länge och jag vet att hela stan tycker att det är tråkigt att det läggs ner. Det är mycket som har hänt här under åren, men i eftermiddag, då är jag gone, säger han och ser sig om på allt som ska packas ner.

Det är en studio med en lång historia som nu nått sitt slut och för Ronnie Björnström börjar historien 2011 då han och Kulturföreningen Kretsen, som hyrt lokalen, inledde sitt samarbete. Det är ett samarbete som försett Ronnie med många band utöver de som vänt sig till hans egen verksamhet Enhanced Audio Productions.

– Det har varit ett jättebra samarbete som gett oss möjlighet att hjälpa de band som de har i sin kulturförening att få en bra start på sina karriärer.

En studio dit alla varit välkomna

Att kunna hjälpa olika band att utvecklas och att få se resultatet av åren som gått är det som Ronnie tyckt varit det roligaste med arbetet i studion.

– Det finns till exempel ett band som heter System Annihilated som jag hjälpt sen de började sin karriär när de var kring 14 år. Nu är de 20-21 och det har varit roligt att se dem utvecklas. Om man ser på den första grejen de gjorde och den senaste så är det som att ta ett gigantiskt kliv i utvecklingen. Det är väl det som är det roligaste, att man har kunnat hjälpa till på det sättet och hjälpt dem att utvecklas och göra dem till bättre musiker. Det är jag glad över.

Vi pratar om alla de band som varit här under studios historia och det är inte utan att man blir en aning nostalgisk av all historia som ryms innanför väggarna.

– Band som Lasse Gillén hade på sitt label till exempel, de har ju också varit här mycket. Det är så många band som varit här under alla år och alla som jag har pratat med, som har någon anknytning till det här, tycker att det är jättetröst att det ska läggas ner.

Han ser sig omkring och funderar över var han ska börja.

– Jag hade en plan, det brukar ju vara så. Men jag kan väl börja med panelerna, säger han och sätter igång att plocka ner panelerna medan vi fortsätter prata om vad studion betytt för många av de band som varit här.

– Kollar man så har ju många band som lyckats startat här. Nocturnal Rites till exempel har varit här, Naglfar har varit här, alltså, you name it. Meshuggah har varit här back in the days. Alla Lasses band förstås, de gamla klassiska banden. Det är tråkigt men vad ska man göra, det kan ju inte vara för evigt. Framförallt för de som funnit detta ställe och känt sig hemma här. Alla band har varit välkomna hit, allt från etablerade till amatörer. Det är det som är så fint när man haft samarbete med

KURIOSA OM GARAGELAND STUDIO

Garageland studio har genom åren haft många ägare och många musiker har spelats in under åren. Umeå kommun förvärfvade fastigheten från de gamla ägarerna. KF Kretsen hyrde och verkade länge i anrika Garagelandstudion men tvingades lägga ner 2016 i och med att huset ska rivas för att bli parkeringshus. Enhanced Audio Productions driver sin verksamhet vidare i nya lokaler.

Kulturföreningen Kretsen, att man har fått väldigt varierande band och att man kunnat ge dem en boost i deras musikliv. Det är ju det som är kul tycker jag.

Träpanel och Björklöv

Ronnie konstaterar snart att han måste skaffa en skruvdragare för att få ner allt från väggarna och börjar plocka ihop kablar istället. Vi kommer in i själva studion där väggarna är klädda i träpanel och Ronnie berättar att det haft stor betydelse för ljudet.

– Man får en helt annan klang, det blir lite mer liv och rörelse så det blir ett mer levande ljud. Det låter lite mer akustiskt, så det här har gjort jättemycket. Förut var det lite dött, eller väldigt torrt här inne. Annars är det väl i grund och botten som det alltid varit.

Vi tittar på en lampa som ser ut att vara från 50-talet snarare än 70- 80-talet då studion startade.

– Den kändes original, säger jag.

– Jo, säkert. Den är ful som fan.

Original, det var ett bra ord. Inget exceptionellt med det där inte, bara ett ont måste.

På väg ut står vi och trängs i den väldigt trånga hallen och Ronnie minns när han hade Björklövens hejarklack på besök.

– Vi spelade in en grej för Björklöven och då var hejarklacken här, vad kan det ha varit 20, 30 personer kanske. Det går ju, har man liten röv så går det bra. Det är ju det lokala hockeylaget, fast jag håller på Luleå Hockey, men man får ju faktiskt sträcka sig till att de är bättre än Skellefteå, avslutar Ronnie med ett skratt innan vi skiljs åt och han gör sig redo för att gå till Clas Ohlson och införskaffa skruvdragare och lådor att packa ner kablar i. Nedmonteringen av en legendarisk plats i musiklivet lider sakta men säkert mot sitt slut.

ELIN LARSSON

Inga tecken på rost

House of Metal står stadigt på Umeås musikscen

Det skulle behövas mer metal överhuvudtaget. Om man ser till det stora hela så syns metal väldigt lite. Det spelas väldigt lite på radio och i tv och det recenserar inte särskilt mycket metal i vanlig dagspress. Det känns som att den fått onödigt lite plats de senare åren. Så det behövs absolut en metalfestival i Umeå.

De orden kommer från Petra Edström, en av arrangörerna bakom House of Metal och hon får medhåll från sin kollega Lisa Orman.

– Det skulle behövas en i varje stad.

House of Metal fyller 10 år och det är en tid som gått fort, tycker både Petra och Lisa.

– Det var inte länge sen vi satt och hade vårt första uppstartsmöte, säger Lisa som även berättar att bortsett från ett något större lokalt tema planerar de inte något väldigt annorlunda utöver det vanliga med tanke på 10-årsjubileumet.

– Vi har hittat ett bra koncept så vi kör på på det.

Något annat som de lärt sig under åren är vikten av en noggrann och tidig planering.

– Nästan allt sitter i det. Jobbar man med sånt här och försöker boka en line-up så vet man att ibland har man bara tur att man får stora bokningar tidigt och ibland sitter det i sten och det har ingenting att göra med att man inte försöker hårt. Det är mycket man inte kan kontrollera själv men vi har satsat jättehårt på att själva planeringen och logistiken ska fungera och att informationen till artisterna och markservicen ska fungera, berättar Petra.

Bra metal-stad med dåligt läge

Just informationsarbetet är något de bland annat lärde sig av ett av favoritminnena från det första året:

– Vi hade tagit över ett finskt band, Ramin Kuntopolku, som kom och bara körde sin grej, "urban grind" kallar de det, med megafon och trumset i rånarmasker som dyker upp lite överallt. I foajér, toaletter, hissen och utomhus och så där. Fast det var ju bara det att första året hade vi glömt att berätta för ordningsvakterna att de skulle vara här så de undrade vad det var för galningar i rånarmasker som stod här utanför och skrek. Så det var nära att de blev lite halvutslängda från vår egen festival, minns Petra.

– De kom inspringande på vårt uppstartsmöte och var alldeles skrärade över att det var två killar i rånarluvor som spelar i kön, berättar Lisa med ett skrätt.

Att få band att besöka Umeå är annars en av de största utmaningarna med festivalarbetet och det är både Umeås geografiska läge och tiden på året som ställer till det.

– Nä, det är inte superenkelt. Inte bara för att vi ligger uppe i norr, även om det i sig är rätt knepigt för det är en lång sväng för folk att åka. En dag på turné är ju svindyrt med en stor produktion så man vill helst inte ha så långa resdagar helt enkelt. Men det är inte bara vi som har det problemet utan även andra genrer har svårt att få band till Sverige eftersom de har tillräckligt många spelningar i USA. Så där har vi en riktig nackdel att vi ligger där vi ligger. Att vi dels ligger långt upp i

Skandinavien och sen dessutom nästan längst upp i Sverige, fortsätter Petra.

– Tidsmässigt så är det många som går in i studion och inte gör några spelningar förrän festivalsommaren. De kör spelningar på sommaren och lite klubbspelningar på hösten och sen tar de antingen en paus eller också går de in i studion. Eller om de vill vara aktiv så åker de till andra sidan planeten. Det är många som åker iväg och kör en Amerika- eller Australienturné för att det är säsong där borta, säger Lisa.

Däremot tycker de att Umeå är en bra metalstad i sig själv både vad gäller publiken, som de menar är lojal, och med nya band som de ser dyker upp hela tiden. Även om de är försiktiga med att tillskriva sig själva äran för Umeå som metalstad tror de att de åtminstone bidragit med att skapa en scen för artisterna.

– Vi behandlar alla band lika, det spelar ingen roll vem man är. Så om inte annat kanske vi har fått ge de lokala banden en bra början in i det professionella festivalspelandet, resonerar Lisa.

Petra menar även att de satt Umeå som stad på metal-kartan.

– Alla som spelar metal vet att vi finns och vi har ett jättebra rykte. Så många vill komma hit och det är många som har spelat här som gärna skulle vilja spela varje år om de fick men vi försöker att inte ta repriser direkt året efter i alla fall.

– I år har vi några repriser men det känner vi är roligt och lite mer med lokal anknytning. Det har varit medvetet. Det känns roligt att Satyricon kommer

” Jag tror att själva konsertupplevelsen kommer förändras ganska mycket med tanke på att det kommer en hel del ny teknik.

på tioårsjubileet till exempel, då de var med och headlinade första året så. Det knyter ihop säcken litegrann, säger Lisa.

De känner inte heller att det är något konstigt att band återkommer.

– Det finns ju bara ett visst underlag, det blir repriser. Och efter tio år är inte det ett band gjorde då detsamma som de gör nu. Så det känns inte som något konstigt. Det känns roligt att de vill komma tillbaka till oss, fortsätter hon.

Kvinnor inom hårdrocken

Några som ännu är i minoritet är däremot kvinnorna och både Lisa och Petra tycker att det är ett problem som måste bekämpas underifrån med att kvinnorna själva måste vilja spela metal.

– Rent generellt är det en viktig debatt men i den här genren finns det inte så många tjejer att tillgå så det handlar inte om att vi valt bort tjejer utan det är helt enkelt så genren ser ut. Som arrangör är det ju bara så mycket man kan göra. Man skapar ju inte banden utan man måste utgå ifrån det som finns och den här branschen är underrepresenterad av tjejer. Om jag drev en popfestival tycker jag inte att det skulle finnas några större skäl att inte försöka få hälften-hälften för där ser utbudet ut så men på en metal-festival, det är i stort sett omöjligt. Det måste först och främst komma underifrån. Motivationen måste ju någonstans komma från folk själva, man kan ju inte tvinga folk att spela metal, säger Petra.

– Det kanske inte är varenda 12-årig tjejs dröm att sätta sig i en svettig replokal sex dagar i veckan, man kanske är mer intresserad av någonting annat. Det måste finnas ett otroligt engage-

Förutom Petra och Lisa ingår även Tommi Konu och Mats Björklund i produktionsgruppen för House of Metal.

FOTO: ELIN LARSSON

mang och det måste börja på gräsrotsnivå. Du måste börja på fritidsgårdarna och studieförbunden, säger Lisa och får medhåll från Petra.

– Ja, och då är det givetvis viktigt att folk när de vill spela har tillgång till replokaler och tider så att det inte blir något stopp där, att alla får samma chans från början. Men som musiker handlar det ju om hårt jobb och slit och att gnetas på.

Framtiden för House of Metal

Vad som händer i framtiden och hur festivalen ser ut om ytterligare tio år tycker båda är svårt att sja om men Petra tror att tekniken kommer kunna erbjuda stora förändringar.

– Rent generellt tror jag att musikbranschen kommer att förändras ännu mer de kommande tio åren än de senaste tio åren. Det är inte säkert att de som är ganska unga nu, om tio år kommer att tycka att det mest fantastiska i livet är att gå och titta på ett liveband. Jag tror nog att det kommer att förändras en hel del. Jag tror att själva konsertupplevelsen kommer förändras ganska mycket med tanke på att det kommer en hel del ny teknik. Man kanske inte bara sätter fem gubbar på scen rakt upp och ner, som spelar en konsert på en och en halv timme och så står man där och kikar.

Både Lisa och Petra tror däremot att just metal förändras i en långsammare takt än musikvärlden i övrigt.

– Den är lite mer traditionell, det är inte så mycket teknik på det sättet. Du kan liksom inte dränka bort eventuella fel i effekter någonstans. Du hör det och det är ju den tekniska skickligheten som lyssnaren är ute efter och det döms hårt. Det är en väldigt aktiv lyssnare. Man ställer sig inte bara och slökikar utan man är med hela vägen. Man hör direkt om något är otajt eller om någon spelar en ton fel, förklarar Lisa.

– Det här är ju verkligen en genre som helt och hållet bygger på duktiga musiker. Är man inte en duktig musiker kommer man ingenstans, instämmer Petra, som även berättar att bland annat tekniken kring streaming blir större och större.

– Folk streamar sina konserter och sänder dem över många arenor och det finns hologramspelningar med de som till och med är döda nu så jag tror att hela musikbranschen kommer att förändras ganska mycket på tio år. Det är bara att hänga med helt enkelt, avslutar hon.

ELIN LARSSON

FOTO: ELIN LARSSON

Alternativt i Östersund

I detta nummer har *Nedslag* gjort ett besök till Jämtlands huvudstad

I nom den norra norrländska goth- och synthgenren har det främst varit Umeå som lyst på kartan denna sida millenniet. Annat var det under det dystra 90-talet. I Jämtland kunde man finna en levande konsert- och klubbscen med flera arrangörer i såväl Strömsund som i Östersund. Kulturföreningen SUB var en av dessa, som nu efter många år i träda klivit upp ur graven lagom till Halloween.

Förutom den obligatoriska maskerade bjöds det på såväl ljusshow och dansgolv som konserter. Först ut på scenen var lokalbandet tjernobyl dödar som bjöd på vad de själva beskriver som synthpop blandat med punk. Vad gäller genrebenämningen synthpop så får det nog stå för bandet själva. Jag tycker det var punk med vissa elek-

troniska ljud i bakgrunden både då det gäller ljud och framträdande. Som lokalband betraktat höll de ändå viss klass.

Vill du bli rejält örfilad med finskt vemod till ljudet av nedstämda gitarrer är det bandet som var näst upp på scen, Vergil, du söker. Med låtar som "Tomorrow will be Worse" och "Back to my Arms" skulle man kunna tänka sig att Vergil bara är ett generiskt finskt goth-metalband som följer i 69 Eyes och HIMs fotspår. Men ackompanjerad av något som liknar långsam herometal lyfter sångaren Mika Musakka hela bandet till något eget, klyschorna till trots.

Sist ut var Jämtlands egna storheter på alternativscenen, Dark Side Cowboys och för första gången sedan 90-talet spelar de på hemmaplan. Da-

gen till ära hissades Jämtlands flagga på scenen, bara för att understryka att även om halva bandet numer bor i andra delar av landet är deras hjärta i Jämtland, får man anta. Eller också var det bara en flört till publiken. Förutom DSC-hits såsom "Believe" och "Circles" framfördes även nytt ännu osläppt material som kanske kommer på nästkommande platta som det ryktas om ska släppas snart.

Efter att ljuset släckts och den sista fladdermusen flugit ut ur konsertsalen på Storsjöteatern ser jag en lovande framtid för Kulturföreningen SUB. Med fler arrangemang i denna klass kommer glansdagarna från 90-talet snart åter vara inom räckhåll.

MARTIN LARSSON

Mot Sagas slut

Jojo ser möjligheterna och arrangerar en scen på Sagateatern

Som en defilerings på sina verksamheter satsar Sagateatern på slutet av sin existens på ett helt nytt koncept vid namn Saga Norén Länskrim Malmö. Initiativtagare är Johanna "Jojo" Anderbygd som till vardags jobbar på Sagateatern och hon beskriver arrangemanget som ett kulturellt mötesrum.

Sista ondagen i varje månad fram till juni kommer Sagateaterns dörrar att slås upp klockan 18 och bjuda in till musik i möte med andra kulturformer och Jojo berättar:

– Det kommer finnas ett nytt vegan-kök, Veganeriet, som har startats upp på grund av Länskrims uppkomst. Tanken är då att fånga upp folk efter jobbet och skolan så att de kommer till Saga för att äta och ta en kaffe innan första bandet går på.

Under tiden som man äter kommer man även kunna ta del av en, för kvällen, utvald kreatör och en konstnär. Därefter fortsätter kvällen med konserter. Det är mötet mellan de olika kulturformerna och det etablerade och nya som är det centrala menar Jojo.

– Jag vill att det ska vara intressant både för den som är mest intresserad av att komma dit för att äta veganmat och den som vill komma för att kolla på konst och musik. Det är det här mötet som uppstår när det händer mycket saker i samma rum som jag vill åt. Sen vill jag även skapa ett häng i stan mitt i veckan. Det är visionen.

Tror på motreaktion

Anledningen till att den här idén väcktes var att Jojo såg en möjlighet att förändra kulturen till något som annars

inte har någon given plats i Umeå i och med att Sagateatern ska läggas ner.

– Är det så att det här är något som går bra är det ju inte omöjligt att konceptet fortsätter någon annanstans, men i grund och botten handlar det om vad Saga gillar.

När Johanna berättar om Sagateatern som scen vill hon gärna framhäva att den oetablerade kulturen får ta plats.

– Det är ju så det alltid har varit och det är ju det som är unikt med Saga, att det är öppet för både gräsrotterna och för professionella artister. Min tanke är också att om man kollar på hur Umeå har utvecklats och ser hur det såg ut för 15 år sedan så var det ju lättare för till exempel musiker att finnas till på offentliga platser än vad det är idag. Jag tycker att det finns alldeles för lite ställen att vara på. I och med att vi vet att Saga kommer gå i döden vill vi använda scenen till det här och öppna upp främst för musik, men som sagt även andra element runtomkring.

Vi kommer in på konsekvenserna av Sagateaterns nedläggning och även om hon ser stora problem i att Sagateatern försvinner försöker Jojo se hoppfullt på framtiden och hon tror att det kommer att komma en motreaktion när folk ledsnar på att inte ha någonstans att ta vägen.

– Folk som gör sin egen grej gör ju oftast sin egen grej oavsett. Det jag tänker är grejen med Saga är att det är ett öppet hus och när Sagateatern försvinner är det så sjukt mycket som faller bort. Men jag tänker att, är du oetablerad och vill någonting så är det

ju inte så att det är någon som kommer att bära dig till att bli bättre, det måste du ju styra själv.

Det hon tycker sig se förutom att olika scener försvinner är också en samhällsutveckling där kroglivet gått från att för omkring 10-15 år sen ha resonerat: "Vi har ett band som spelar ikväll. Band ska vi ha för det tycker folk om" till att nu istället tänka "Band kostar pengar det är bättre om vi tar in en DJ eller någonting annat".

– Den levande musiken har kastats ut för att det är enklare att inte ha det. Då menar jag inte att det är någon som bestämt att gräsrotterna inte ska finnas utan det har ju bara blivit en sådan utveckling. Nu när Saga försvinner, det blir ju liksom ett jättestort tomrum. Jag tror dock långt inne i mig själv att det kommer att öppnas upp igen för livemusik är ju någonting som ska finnas och kulturella möten kan ju inte försvinna. Det har ju inte försvunnit utan jag tror att det blir mer "do it yourself"-grejen och att den andan kommer att

växa. Kanske inte att det finns mitt inne i stan utan att det kommer att komma upp eldsjälarna som gör grejer som sen kanske växer tillbaka till någonting större. Jag har svårt att se att det skulle försvinna.

Hon berättar även att de själva letar efter en lokal där de kan fortsätta verksamheten ifall de känner att behovet skulle finnas kvar även efter att Saga lagts ner.

– Det är ju självklart egentligen, det är ju alltid något man siktar mot. Man startar ju inte någonting för att sen lägga ner det.

Alla ska kunna komma

Vi återkommer till Saga Norén Länskrim Malmö, som nu går under smeknamnet "Länskrim" och Jojo berättar att hon har försöka pressa priserna så mycket som möjligt för att alla ska kunna känna att de kan komma.

– Det ska vara lätt för Annika, 13 år, om hon får sin månadspeng så ska hon inte känna att det är svårt att gå och samma sak om Olle, 85, känner att han har lite i plånkanska det ändå vara bra priser. Jag vill göra det så tillgängligt som möjligt. Saga är ju väldigt tillgängligt, det är mitt i stan och varför inte då trycka in allt du kan under samma kväll?

TEXT: **ELIN LARSSON**

FOTO: **BERNT LUNDQVIST**

Kulturhuvudstad med facit i hand

Många var målen och visionerna för vad kulturhuvudstadsåret 2014 skulle innebära och få för följder men hur blev det egentligen? Kulturvinkeln pratade med två personer med insyn i hur det var och vad som händer i efterdyningarna av den enorma kultursatsningen.

såret

FOTO: NIKDESIGN

FOTO: BERNT LUNDQVIST

Emma Swanström om Kulturhuvudstadsåret: **2014 i backspegeln**

Först ut av de vi pratat med var Emma Swanström som bland annat är engagerad i punkscenen Verket men som också, med eller mot sin vilja, blivit lite av en symbol för motståndet mot Kulturhuvudstadsåret i och med den kritik hon framförde mot ledningsgruppen.

Hur såg dina och Verkets förväntningar på 2014 ut?

– Det fanns många som var väldigt övertygade om att vi borde ställa oss helt utanför det här. "Vårt namn ska inte synas någonstans i den här marknadsföringen och vi ska inte ta del av några pengar." Sen fanns det de, däribland jag, som aldrig såg det som att vi förlorade vårt oberoende eller vår autonoma position genom att ta emot pengar som är allas våra pengar. För mig personligen pendlade förväntning-

arna väldigt mycket. Jag tror att jag var ganska skeptisk från början eftersom det finns en historia av att ha en ganska styvmoderlig behandling av gräsrotskulturen och att man premierar viss kultur framför annan i Umeå. Det bjöds in till en massa dialogmöten och gräsrotterna uppmuntrades att ta initiativ och då tänkte jag ge det en chans. Om det finns en möjlighet att det kan bli bra så borde ju jag som är snabb med att kritisera Umeå kommun bidra till att göra det bra. Så jag och andra

kom med idéer som mottogs väl och det kändes som att de [på 2014-kon托ret red. anm.] var taggade på det här. Någonstans tänkte jag att det kanske inte skulle bli alldeles strålande hela vägen men om man siktar mot stjärnorna kanske vi landar någonstans vid trädtopparna. Men de förväntningarna kraschade ju totalt så småningom.

På vilket sätt?

– Den första stora kraschen kom ju när vi vann titeln som kulturhuvudstad. Inte det i sig men i samband med det stod det klart att alla bidrag som gjorts från kulturens gräsrotter, allt som vi varit med och fått in i ansökan och i projektet så långt var ju rätt och slätt för att titeln skulle vinnas. Det innebar inte på något sätt att vi skulle få vara med och ta del av kulturhuvud-

stadsåret innehållsmässigt. Ville vi vara med så fick vi sätta oss på nytt och skriva ansökningar. Vi fick ju ett kulturhuvudstadsprogram som inte överhuvudtaget återspeglade vilken vital musikscen vi har eller hur många band vi har. Av allt som är Umeås alternativa musikliv så var det hardcorescenen -94 som fanns med i programmet.

Men om man ser till hur det blev, hur var 2014?

– Jag tänker att jag och många andra upplevde massa bra kultur under 2014 för det gjorde jag. Kanske mer än vanligt. Samtidigt tänker jag att man måste se till politiken som fördes, hur politikerna hanterade kritiken, hur ekonomin fördelades och inte minst vilka fick makt och mandat att fylla 2014 med innehåll, och där finns det en enorm skevhet.

Hur kändes förutsättningarna för er att arrangera, blev de bättre?

– Verket var med väldigt mycket i de här dialogmötena och vi skickade in ansökningar och försökte komma in från början men till slut stod vi ändå utan något stöd alls. Och jag tänker att det inte var någon katastrof i sig för vår verksamhet. För mig handlar det mer om symboliken och politiken bakom att stans absolut mest aktiva alternativa scen blev utan stöd år 2014. Men reaktionerna kom först när Dennis Lyxzén gick ut och kritiserade 2014 i en tv-intervju. Då plötsligt skrapades det fram en pott på 90 000 kronor som Verket och Ny våg skulle dela på för att göra arrangemang under året.

Känner du att det var just för att det var Dennis Lyxzén som klev ut och kritiserade 2014 som det fick genomslagskraft?

– Jo, absolut. Det är som att han som person har blivit en symbol för hela det alternativa Umeå, musikmässigt. Det i sig är ganska tragiskt, att en person får stå för allt som den alternativa musikscenen i Umeå är. Det var ju tydligt att det var det som tog skruv, att han kritiserade 2014, i riksmidia dessutom.

Vad hände efter det, som ni märkte av?

– Det var ju precis i början av året som Verket och Ny våg plötsligt skrevs in i programmet så programmet var ju redan satt. Då gjorde vi upp en plan för hur vi skulle använda de här pengarna, satte teman för de olika konserterna

vi skulle arrangera och såg till att boka sådana akter vi inte skulle ha möjlighet att boka i vanliga fall. Vi flög in band från USA till exempel.

Men min frustration fanns ju där hela tiden eftersom jag hade en historia och ett perspektiv som jag kände att jag ville få fram om hur processen gick till. Om alla dessa initiativ, dialoger, fina ord och stora visioner som förmedlas till oss gräsrotter i föreningslivet och allt det idella arbete vi lagt ner för att Umeå skulle bli kulturhuvudstad. När titeln sedan vanns var det plötsligt "tack och hej". Vi hörde aldrig ens av Umeå kommun något mer. Plötsligt var vi inte med längre utan då hade vi lagt ner alla de där ideella tim-

EMMA SWANSTRÖM

Ålder: 35

Bor: i Umeå

Yrke: Föreläsare och utbildare på Make Equal

Kulturellt engagemang: Är engagerad i punkscenen Verket i Umeå och blev genom detta känd som en av Umeå 2014 mest tongivande kritiker.

Var på förhand: Försiktigt positivt inställd till 2014 även om det pendlade

Är i efterhand: Missnöjd med resultatet

marna för att, om man ska hårdra det, Krister Olsson skulle tjäna miljoner. Och den historien känner jag, förtjänar att berättas.

Hela historien kom också fram då Emma bjöds in att skriva i Västerbotens-Kuriren och hon publicerade sin

debattartikel "Den smutsiga sanningen bakom Kulturhuvudstadsåret".

Vad fick din debattartikel för konsekvenser?

– Det var jättemånga människor som kontaktade mig, folk som ägnade sig åt helt andra former av kultur än jag själv, som var jätteglada och tacksamma över att någon hade skrivit det här för de delade exakt samma upplevelse. Det kändes bra att känna att jag gett röst åt fler. Jag tänker att det indirekt är på grund av artikeln som jag sitter här idag, två år senare. Från och med att artikeln kom ut hade jag inte en lugn dag under resten av 2014. Jag blev uppringd av journalister hela tiden och satt med i paneldebatter, var med i dokumentärfilmer och det ena med det andra så det präglade ju mitt 2014 hela tiden att jag på något sätt fick bära röst åt kritiken. Men jag önskade hela tiden att fler skulle axla den rollen, för det finns ett värde i att fler röster ska få komma fram och inte bara den där Emma Swanström.

Men jag blev uppringd av både Fredrik Lindegren [Umeå 2014:s konstnärlige ledare, reds. anm.] och Marie-Louise Rönnmark [ordförande i Kulturhuvudstadsutskottet, reds. anm.] nästa dag. Jag och Fredrik Lindegren pratade om att vi borde kalla till ett seminarium och vi skulle brainstorma och ha någon workshop om hur vi skulle vända den här skutan och så hände det ingenting med det. Det rann ut i sanden och jag tror att jag lämnade det för jag hade nog ändå tappat hoppet så pass mycket. Så i praktiken hände inte så mycket. Det som kanske var bra så här i efterhand var hur mycket det debatterades, att det kom fram en massa andra sidor och perspektiv än bara det kommunen ville förmedla om hur fantastiskt strålande kulturhuvudstadsåret var. Och att det inte fick stå oemotsagt, det kan jag ändå känna mig nöjd över.

Hur har det sett ut nu under 2015, spann det ut i någonting?

– Jag är ändå glad att Verket har fått fortsatt ganska gott om stöd. Jag har tack och lov aldrig behövt känna att det har drabbat Verket att vi varit jobbiga. Jag har känt mig ganska cynisk över hur initiativet med Kulturhuset [Gamla Lokstallarna, reds. anm.] har

behandlats, till exempel, och försäljningen av det. När man ser det i ljuset av hur vi inför 2014 kämpade för att bevara Scharinska som vi sen också förlorade och så skulle vi få ett motsvarande ställe som blev Guitars men som inte upplevs som likvärdigt mot Scharinska. Guitars är ett företag som drivs med väldigt tydliga ekonomiska intressen som gör att det inte gått att få den där känslan av att "det här är mitt andra hem", som många kände inför Scharinska. Och det är så väldigt många beslut som visar på en kultursyn som är tråkig och som finns där hela tiden. Det har liksom inte uppmuntrats eller stöttats någonting med initiativet med Kulturhuset vid lokstallarna men däremot kan kommunen stötta Guitars, som är en näringsidkare, med miljonbelopp. Jag tror att de har möjliggjort det genom att delar av verksamheten bildar en förening som då får en massa pengar, och då är frågan varför det prioriteras jämfört med så mycket annat?

Det är många som skämtar om det i kulturhuskretsar, "varför gör vi inte bara det här till ett kommersiellt företag för så länge vi är en ideell förening som bara vill att kulturen ska få blomstra på sina egna villkor kommer de aldrig att ge oss ett skit eller jobba med oss".

Men hur ser det ut 2016 tycker du, blev det något av 2014 som levde vidare?

– Nä, absolut inte. Alltså rent verksamhetsmässigt så finns det ju positiva sidor med Väven och jag har börjat tycka att det är trevligt att vistas på Väven men den ekonomiska politiken bakom är bedrövlig. Hur mycket av kommunens budget som går till en privat fastighetsägare varje år för att den där byggnaden ska finnas tycker jag är djupt problematiskt. Och jag tror att Kulturhuset, lokstallarna, det var ett initiativ som efter all kritik som varit under 2014, när det initiativet togs så gick det inte att bara slå ner det hur mycket kommunen än ville det. Istället har de sett till att göra det omöjligt på olika, mer subtila och väldigt beräknande sätt och det är jättetråkigt att se. Det är så många viktiga platser och initiativ som symboliserar Umeås signum kulturmässigt som ignoreras för att de inte anses ha något kommersiellt värde. Sagateatern är ju ytterligare ett exempel.

” Jag hade velat se att det kulturliv som finns i Umeå, alla dessa gräsrotsrörelser och föreningar som faktiskt är de som skapat Umeås signum kulturmässigt, att vi skulle ha fått någonting tillbaka för det utan särskilt mycket byråkrati.

Vad är värdet i de här platserna för dig?

– För mig är det otroligt viktigt med platser för kultur som är autonoma, som byggs utifrån medskapande utan kommersiella intressen och som bygger på vilka behov människor har av mötesplatser och av att få uttrycka sig och att det måste få vara på ens egna villkor. Verket är ju ett bevis på det. Innan Verket fanns hade vi en punkscen som gick på konstgjord andning, vi hade ingen plats som kändes som våran att arrangera på eller att hålla till på, viket gjorde att vi hade väldigt lågt besöksantal på konserterna. Folk tyckte att det var tråkigt och skämtade om att man pliktbesökte konserter. Nu är det ju helt fantastiskt, det är underbart att vara på punkspelning idag. Det är en otrolig sammanhållning, gemenskap och känsla för vårt ställe därför att det är just vårt ställe som vi driver på våra villkor och har utformat efter hur vi vill ha det.

Kan det rymmas i ett hus som Väven?

– Nej, det kan det inte. Det var ju till och med något som det mumlades lite om på ett möte med kommunen när Verket behövde flytta första gången, 2013. De såg frågande på oss och vi sa att: "Nä, alltså tyvärr! Det går inte! En lokal på Väven kommer aldrig kunna bli den plats vi behöver ha... Ja, punkt." Jag tror att de var medvetna om det och att svaret var ganska väntat men de var tvungna att slänga ut frågan.

Vad hade du önskat att 2014 blev?

– Jag har i efterhand förstått att min vision och det jag hade velat se från ett kulturhuvudstadsår inte alls passar ihop med hur projektet var utformat

från EU:s sida. Jag hade visioner om coola arrangemang där ideella föreningar och kulturlivet själva fick bestämma. I själva verket skulle det främja tillväxten. Det handlar mest om att sätta staden på kartan och just det här med "kulturdriven tillväxt". Kulturen är medlet och sen är tillväxten och näringslivet målet.

Jag hade velat se att det kulturliv som finns i Umeå, alla dessa gräsrotsrörelser och föreningar som faktiskt är de som skapat Umeås signum kulturmässigt, att vi skulle ha fått någonting tillbaka för det utan särskilt mycket byråkrati. Jag kan leka med tanken att vi fått en miljon var och att man hade kunnat styra upp några större gemensamma projekt. Då hade det kunnat göras så många coola grejer, om vi bara hade fått det förtroendet. Jag tycker att vi förtjänar det i utbyte mot vad vi faktiskt har byggt upp här.

Fick ni någon respons på de ansökningar ni skickade in efter att titeln var vunnen?

– Nej, vi skickade in ett par ansökningar som vi inte fick någon respons på alls. Sen skickade vi in ett par ansökningar där vi fick veta att det inte fanns tillräckligt med tillväxtperspektiv, det var lite olika saker det föll på. Ett projekt handlade om att bygga ett nätverk för arrangörer i hela norra Sverige, dels för Umeåbands skull. För att band skulle få lättare att turnera i norra Sverige och norra Skandinavien men också för att det är ett problem att vi inte får så många turnerande band till Umeå för att det inte finns några andra städer att spela i häromkring. Det blir för långt och dyrt för många att åka hit och vi kan inte ge tillräckliga gager. Så vi ville bygga ett nätverk för att stimulera igång fler platser att spela på men det ansågs vara för regionalt, vi var tvungna att fokusera bara på Umeå. Vilket också är intressant för det står i kontrast till dialogmötena då Fredrik Lindegren sa: "Tänk stort, tänk hela norra Sverige. Tänk inte bara Umeå, tänk Västerbotten i alla fall".

Vad händer nu, känner ni att ni har nån hjälp av 2014?

– Verket klarar sig jättebra som det är, som sagt. För mig var det en symbolfråga snarare än en fråga om verksamheten. Det går jättebra för Verket.

ELIN LARSSON

FOTO: ELIN LARSSON

Eva Conradzon om Kulturhuvudstadsåret: **2014 i backspegeln**

Den andra vi pratade med var Eva Conradzon, producent och föreningsadministratör för Umeå Sameförening.

Hur såg dina och Samiska föreningens förväntningar på 2014 ut?

– Jag var nog ganska positivt inställd och såg fram emot det, jag var inte en av de kritiska som tänkte: "Vad är det nu de hittat på" utan tänkte att det här borde kunna bli något bra. Sen hade jag väl inga förväntningar på 1000-tals utländska besökare utan framförallt att vi internt, i stan, skulle få jobba ännu mer tillsammans och ha samarbeten och att det skulle ske en massa roliga saker som man fick uppleva och ta del av. I föreningen var det lite blandat, en del tyckte att: "Nej, men vad är det här? Nu kommer de och ska utnyttja oss och

spela på det samiska utåt med lite tju-siga bilder." Merparten av oss och det beslut vi senare också fattade var att nu går vi all in men vi backar inte heller. Vi vägrar ställa upp på något sådant här som att de ringer från kommunen och frågar: "Kan någon komma och ta på sig era fina kläder och vinka lite?" Nej, det gör vi inte utan ska vi vara med då ska vi också ha en egen röst och prata om det vi vill. Så skulle jag väl vilja säga att det blev också, vi är nog nöjda och tycker att det blev så som vi ville.

Hur skulle du beskriva arbetet inför 2014, känner du att kommunen var intresserade av era synpunkter?

– Jo, det var bra men sen var det många gånger som man fick backa upp med pekfingret och säga: "Nej, stopp nu. Vi hade ju kommit överens om..." eller kommit överens om, det var ju olika människor men man fick ibland påtala att: "Nej, men det är inte så vi hade tänkt det utan vi vill vara en medspelare inte nån man bara tar och ställer på plats." Det hände några gånger att vi fick säga ifrån om sådant eller om trycksaker, att vi tycker inte om att ni skriver så här för nu blir det någon slags turistgrej och det vill vi inte vara.

Men allt har varit i välmening, det är aldrig någon som har gjort något för att vara elak eller dum utan det har handlat om en allmän okunskap. Ibland har det kanske funnits en för stor vilja att lyfta fram och göra det väldigt fint och

lockande och då hamnar man ibland en bit på sidan av sanningen och sådant har vi inte velat släppa igenom utan då har vi sagt ifrån att: "Nej, nu får de fel bild av det här." Om man till exempel skriver att samerna "var" ett folk, jag menar det är vi faktiskt fortfarande! Som Sofias [Jannok red. anm.] låt "We are still here". Eller att, ska man ha nån credd bland de som vet något om verkligheten så kan man inte publicera bilder på Kautokeino kolten hur som helst. Den är ju så otroligt vacker med sina färger och 1000-tals veck och band, medan kolten här i det här området är väldigt plain. Alltså, helt slät och fin och så har du två band runt halsen. Den är verkligen "osexig" om man jämför med kolten där uppe där det bara glittrar och glimmar och det är jätteklara röda och blå färger. Här kan vi ha grå eller svart eller så mörkblå att man inte vet, är den blå eller är den svart. Det är klart, du får inte lika tjusiga bilder, men ska man göra reklam för den här landsänden och umeåregionen då kan man inte bara sätta in en tjusig bild på en kolt från Kautokeino bara för att vi har samer här och tycka att det är samma sak. Det skorrar lite. Så det var inte helt friktionsfritt men jag tror att vi på det stora hela är nöjda.

Känner du att de lyssnade på er inför 2014 från kommunens sida?

– Jo, men det tycker jag. Man kunde ibland tycka att: "Ja, men herre gud det här har jag ju redan sagt" men sen när man tänkte på det så kanske det var en annan människa. Det blev lite så att "2014 förstår inte" men det är ju en annan människa, alla kan inte klona sig och veta allt. Man fick ju till exempel ta det här som stod i bilder eller texter, som kunde bli väldigt exotiskt, flera gånger. Men de ville verkligen göra rätt. Det märkte man, de hörde av sig flera gånger och undrade, blir det här ok? Sen drog det ibland iväg så till vida att de tyckte att de måste bara lägga på lite färg och göra lite tjusigt, så att man fick säga ifrån. Men det är klart, det är deras uppgift också att de ska färglägga när de ska skicka ut.

Sedan föreslog Michael Lindblad att om vi nu skulle vara en så stor del av 2014 och synas så mycket då måste vi också få vara med och inte bara

tillfrågas i efterhand. Därför startades det Samiska Konstnärliga Rådet vilket innebar att han var anställd på 20 % under åtminstone ett år och Ellacarin Blind hade också, jag kommer inte ihåg exakt procentdel, men hon hade mer. Det fanns även tre andra personer som kom hit från Stockholm någon gång som hade jobbat både med Stockholms kulturhuvudstadsår och Helsingfors kulturhuvudstadsår. De ingick också i det Samiska Konstnärliga Rådet så de var fem stycken men det var bara Michael och Ellacarin som var anställda. Det gjorde att det alltid fanns någon som de på kommunen kunde bolla med eller som satt med på möten. Ur den synvinkeln tycker jag absolut att de gjorde så gott de kunde, även om de ju kunde ha hittat på det ett år tidigare för

lemmar eller samer runtomkring oss som valde den andra vägen och sa: "Vi är brända sen förr, vi vet hur det är. Det snackas så fint om att visst vill ni vara med? Sen kör de över oss och så ska vi stå där och bara vara tjusiga och låna ut våra ansikten för att de ska få in pengar från europeer medan vi hamnar i bakvattnet." Vi från föreningens sida sa istället: "Visst, fel kan alla göra." Om de till exempel valde fel bild, då kan man välja att säga: "Nej, nu gjorde de fel, nu skiter jag i det här." Eller också kan du göra som vi valde att göra, stanna kvar och se till att man kan påverka och få det mer som man vill. Vi tog diskussionen och det kunde gått åt pipsvängen men hellre det om vi då får vara med och tycka till om saker. Jag tror absolut att det var rätt val eftersom jag inte tror att de på kommunen hade släppt det samiska temat även om vi inte varit med. Hade inte Michael valt att trycka på om det Samiska Konstnärliga

Rådet så hade vi bara varit en liten aktör på sidan om som inte hade synts. Kommunen hade fortsatt att lägga upp den samiska bilden för Europa och då hade ingen varit där och kunnat säga: "Nej men vänta, tänk efter nu. Minns du vad vi pratade om?" På det stora hela tycker vi att det var ett bra beslut att vara med istället för att stå utanför. Det vi känner att vi vann på 2014 var att vi fick ut en mycket bättre bild av samerna i och med att vi fanns med och var en aktiv aktör.

Hur var det under 2014?

– Det var hur mycket som helst. Vi hade så mycket egna stora projekt. Samiska veckan var dubbelt så lång, den var 14 dagar. Direkt efter det hade vi en jättestor konsert i Tegskyrkan och till det hade vi en kör som jobbade hela vintern. Det var ungefär 30 stycken vuxna, en barnkör på närmare 80 barn och 30 musiker från symfoniorkestrar från två olika fylken i Norge. Allt detta, plus musiker härifrån skulle sättas ihop. Jag tror att den dagen totalt sett tog mer tid än Samiska veckan som var två veckor. Det blev skitbra, det var absolut fullsatt i Tegskyrkan och det blev en helt magisk konsert. I augusti hade vi också ett jättestort projekt som hade hållit på i över ett år där fem kända artister, jojkare, hade sett ut tre till fem unga adepter. Alla behöv-

EVA CONRADZON

Ålder: 60

Bor: i Umeå

Yrke: Producent och föreningsadministratör för Umeå Sameförening
Var på förhand: Positivt inställd till 2014
Är i efterhand: Nöjd med resultatet

vi hade ju massor med möten som var av idell karaktär. Mycket av planeringen hade ju ändå hållit på innan det här Samiska Konstnärliga Rådet tillsattes. **Var det när det Samiska Konstnärliga Rådet startades som ni kände att ni blev ordentligt involverade?**

– Ja, det kan man säga. Innan dess var det mer att vi blev kallade som vem som helst. Rent generellt hade vi med-

de inte vara unga i ålder men det var första gången de stod på scen. De här mentorerna, tillsammans med adepterna hade varit och forskat på bland annat Daum och forskade efter gamla notskrifter eller vaxrulleupptagningar och sen gjorde de om de jojkerne och tränade och hade en stor konsert. Det var ett helt makalöst projekt. Direkt på det var det MR-dagarna och sen hade vi Mimie och Maxida Märak. Det var verkligen in i kaklet hela tiden och hela tiden hade vi grupper av journalister och den egna, interna, verksamheten. Ovanpå allt detta var det allt det som 2014 arrangerade som hade samiskt inslag, alla årstidsinvigningar var vi ju involverade i samt alla de som kontaktade oss för att få tips och råd. Kommunens trädgårdsavdelning till exempel, som skulle anlägga en trädgård och ville ha tips och undrade: "Vi ska göra en trädgård, vad tycker ni skulle passa om vi skulle vilja ha några växter som passar med det samiska?" Allt var ju på välvilja och med inställningen: "Vi vill också göra något bra, kan ni komma och vara med i vår planeringsgrupp?" Det var full huggning hela tiden. Det var ju roligt att de ville ha med oss och det var roliga grejer men det tog mycket tid. Jag tror att vi kommer få skörda bättre av det och i längden blir det ju bättre. Vi ser redan nu att det finns en annan medvetenhet.

Så du känner att intresset från kommunens sida stannade kvar även under 2014?

– Jo, de jag varit i kontakt med har jag uppfattat som att de ville göra något tillsammans och hade attityden "hit me", kom med idéer och säg vad ni tycker och sök så kan vi nog hjälpa till. Det är däremot inte så att Sameföreningen nu står med flera miljoner, vi är precis lika fattiga nu som förr. Vi får vända på varenda krona, men vi har varit jätteduktiga på att söka pengar. Vi har sökt på alla möjliga håll, även externa saker som Postkodslottet till exempel och det är inte så att vi känner "oh de har bara stått och fläktat och pudrat från kommunens sida", utan vi har fått jobba stenhårt för att få ihop pengar.

Det finns ju de som muttrar om att: "Ja, ni samer ni bara får och får" och att: "Ni har varit så synliga och bara fått och fått och fått". Vi har inte fått nå-

gonting. Vi hade inte fått någon insyn och inflytande om inte Michael helt enkelt hade sagt att: "Nu är det så här, vi syns och då vill vi också vara med och påverka." och då fick vi svaret att: "Ja, men gud naturligtvis. Det var ju klokt tänkt." Alla saker som vi har gjort har vi fått söka för och fått hitta på själv. Det enda vi inte hittat på själv är de här journalistbesöken som tog jättemycket tid i början. Vi höll på att slita ihjäl oss, vi hade tidsscheman som var på minuten men i övrigt var alla projekt och allt det vi gjorde sånt som vi ville göra, som vi sökte för att få göra, och verkligen passade på att göra under 2014 då vi kunde få igenom stora grejer.

Vad känner du att ni fick ut av 2014?

– Det som på sidan om blev mycket bättre var att vi behövde en samlingspunkt. Vi hade ju ingen lokal där vi fysiskt höll till tidigare. Vi hade en liten källarlokal där vi kunde förvara gamla pärmor, renhorn och skinn, det var ju en liten miniförrådslokal egentligen. Vi insåg ganska tidigt att vi måste ha en fysisk plats att kunna ta emot folk på. Då letade vi och jag hittade det här stället uppe på Gammlia och i november 2012 flyttade vi in. Där har vi café mellan 12 och 16 alla dagar utom måndagar. På förmiddagarna har vi sen haft förskola för sydsamiska barn, vi har massor av möten, vi hyr ut den till konferenser, bröllop och 50-årskalas. Vi har samarbete med CeSam (Centrum för samisk forskning) som ofta förlägger sina seminarier där och på kvällstid har vi massor av aktiviteter: språkkurser, slöjdkurser och vi har en äldregrupp som har träffats i två och ett halvt år.

Umeå är ju även förvaltningskommun för de samiska språken och kulturen sedan 2010 vilket innebär att vi har jättemycket olika grupper och möten kring det. Vi har äldregruppen, social omsorg, skolgruppen, förskolegruppen, kultur- och fritidsgrupper som sen träffar kommunen. Det är massor med sådana möten som gör att lokalen är igång hela tiden och det som syns för människor utifrån är att det är café mellan 12-16 men det händer saker där hela tiden. Det var jättejätteviktigt.

Hur ser det ut 2016 tycker du, blev det något utav 2014 som levde vidare?

– Jag kan tänka att om man skulle ha gjort en enkät för 10-15 år sedan

och gjort om den idag och ställt samma frågor så tror jag att du skulle se en stor skillnad i kunskap. Den allmänna kunskapsnivån, det är inte så att vi står och ställer frågor till folk, men man märker att de kan och vet mer än förr. De flesta har nog stigit något eller några steg. De är ju inte färdiglärda, naturligtvis, men det är en effekt vi ser. Det samiska har blivit mer synligt i media, det skrivs inte bara om det när det är något bråk eller när det är något tjuusigt bensprattel utan det ingår i vardagen. Det är en vardagsverklighet i länet som också speglas i media. Det tycker jag att vi fått ut av 2014 och det var väl någonstans också vad vi önskade även om vi inte hade satt någon exakt nivå eller mätbar punkt på det. Man ser till exempel att nu kan det samiska vara på restauranger eller institutioner så som bibliotek eller utställningar på museer utan att det har varit pushat från samiskt håll. Det har blivit att "Det här ska spegla vår verklighet i länet och då ska vi spegla alla sanningar.".

Det man också märker är att det är så otroligt många som kommer, antingen under Samiska veckan eller om de kommer in på caféet och säger: "Alltså vet du en sak, egentligen så kommer min mormor från... så egentligen skulle jag också kunna vara same men jag vet inte." Det finns så många fler som har samiskt påbrå än vad som syns eller som visar upp sig, alltså jättejättemånga och det är ju kul att det är flera som nu har tagit steget fullt ut och sagt att: "Nej, nu kommer jag ut ut min garderob för jag vill lära mig mer. Jag har inte gjort det förr för jag har kunnat så lite, så jag har inte velat säga att jag är same eftersom jag då kanske skulle ha fått frågor jag inte kunde svara på eftersom jag kan lika lite som den som ställer frågan". Det är ju ett fantastiskt lyft på individnivå för de personerna och då ser man att "men gud va lyckliga de blir", vad tillfreds de blir av att få lyfta fram sitt ursprung. De behöver inte ändra på sitt liv så mycket utan just att det inte är någonting de är tysta om längre och kan börja ta till sig ny kunskap är värt mycket.

ELIN LARSSON

Exponerande

Bernt fångar skönheten i stjärnorna och norrskenen

Det var när Bernt Lundqvists liv 2012 tog en helomvändning i och med en fallolycka som hans fru tipsade honom om att börja med foto.

– Då hade jag inga vidare kunskaper kring fotografering men jag köpte min första riktiga systemkamera och vad som fick mig att fastna för intresset var nog att jag tycker om att fånga det jag ser runt omkring mig på bild.

Bernt föddes i Skellefteå men bor sedan 1995 utanför Umeå tillsammans med frun. Det har gått 4 år sedan olyckan som fick honom att börja med hobbyfotograferingen som nu blivit hans heltidssysselsättning.

– I början blev det mycket fotografering av natur, fjällandskap, kompisar och familj. Jag gick även med i en förening, Umemodelen, där jag fick lära mig mer om modellfotografering.

Han berättar att han var lite vilsen inom vilket område han ville satsa i början, vilket resulterade i att han provade på att fota utifrån vitt skilda områden.

– Numera lockar kreativ fotografering mig. Där får jag tillsammans med modeller och vänner skapa något eget och experimentera med mitt bildskapande, men jag fotar även gärna människor och djur och jag brinner också för att fånga det naturen har att bjuda på.

Det var under förra året som han fick frågan om han ville följa med och fota norrsken.

– Självklart ville jag det. Det blev en upplevelse som jag sen fortsatt med. Norrsken är en upplevelse och en utmaning att fånga på bild eftersom det ena skådespelet inte är det andra likt

och man vet inte heller riktigt vad man lyckas fånga på bild.

Han berättar att han använder stativ och fjärrutlösare som minskar risken för rörelseoskärpan som uppstår på grund av att man måste använda långa slutartider.

– Man får testa sig fram när det gäller ISO och slutartid. Bländaren bör köras fullt öppen men det beror på vilken optik man har, ju ljuskänsligare optik desto bättre för då kan man köra med lägre ISO.

Optiken han själv brukar använda är en fast vidvinkel 14 mm brännvidd f/2.8

– Den är manuell så när jag fotar stjärnorna, norrsken och andra fenomen ställer jag fokusen på oändlig. Ett annat tips är att kunna se stjärnorna klart och skarpt, då har man goda chanser till fina bilder.

Hans bästa fotominne är när han lyckades fånga Vintergatan på bild.

– Det var ett äventyr att fota. Det var kolsvart ute och vinden ven och det hördes prasslande ljud bakifrån som lät precis som om det var djur som sprang bakom en. Så jag var lite skraj, berättar han med ett skratt.

Han berättar att han tappade hakan då han såg bilden komma fram i kameran och att det fick honom att fortsätta fotografera även om norrskenet han hoppats på uteblev.

Hans bästa fototips är att våga lära känna kameran så att man kan utnyttja egenskaperna till fullo, även om det kan ta tid och att man inte ska vara rädd för att våga fråga andra fotografer.

– Men också att våga prova dina egna idéer och se vilket resultat det blir. Det är alltid bättre att ta för många bilder än för få.

ELIN LARSSON

"Denna bild togs i början av oktober vid Skeppsvik. Jag testade kamerans egenskaper och provade att köra på högt ISO".

Till bilden användes: Nikon D750 med stativ. ISO 8000, slutartid 5 sekunder och bländare F/6.3.

himlakonst

Namn: Bernt Lundqvist

Ålder: 50

Bor: I Sävar

Yrke: Projektassistent

Började fotografera: 2012

Fotograferar helst: Jag fotar gärna inom flera områden, till exempel landskap och porträtt men intresse

för kreativt bildskapande har också vuxit fram med tiden.

Vill lära mig mer om: Ljus och bildbehandling.

Gör helst en ledig dag: Umgås med familjen och vännerna. Eller också passar jag på att åka till fjälls.

"Blood moon" fick jag tillfället att uppleva. Jag spotmätte ljuset från själva månen och fick även ställa in fokus manuellt". Till bilden användes: Nikon D750 med stativ. ISO 400. Slutartid: 1/2 sekund. Bländare: F/6.3. Brännvidd: 600mm.

FOTOTIPS FRÅN BERNT

- Det finns bra webbsidor att hämta kunskap och inspiration ifrån, till exempel fotosidan.se
- Fotografering på offentliga platser är oftast tillåten så länge det inte leder till någon kränkande form av fotografering.
- På offentliga platser har ingen rätt att ta din kamera ifrån dig eller att kräva ditt minneskort.
- Vid fotografering av minderåriga inom områden som reklam, modell eller statister bör man ha avtal med respektive målsman.
- Inom privata områden och hem krävs tillstånd.

"Denna bild togs vid Bjuröklubb. Jag var på jakt efter norrsken som inte riktig ville visa sig men till min överraskning fick jag med vintergatan, något man inte såg med blotta ögat. Denna gång gick jag på känsla".

Till bilden användes: Nikon D750 med stativ ISO 1600 Slutartid. 30 sekunder. Bländare F/2.8 Optik: Vidvinkels Brännvidd 14 mm. Manuellt fokuserad oändlig.

Rebel Queen

Jessica Nordström utmanar myterna om rock'n'roll

Många har sett henne på scenen som frontfigur i rock-bandet StrongHeart men färre har fått möta personen bakom den starka rockpersonligheten på scenen. Kulturvinkeln tog ett samtal med Jessica Nordström om allt från Helly Hansen till kulturpolitik.

Jessica växte upp i Nordmaling utanför Umeå och det musikaliska intresset frodades tidigt.

– Jag kommer från en familj som är musikintresserad. Morsan har sjungit i kör och i nåt countryband och det har spelats mycket stereo hemma, allt från klassiskt till hårdrock. Jag har en minnesbild när jag som typ 5-6 åring satt med pappa och trummade på bordet till "The Boys Are Back In Town" med Thin Lizzy, skrattar Jessica.

– Kanske var det någonstans där det började. Jag hade också turen att ha fantastiska musiklärare som inspirerade och det var nog tack vare dem jag började spela i band.

Musikkarriärens början

Det var på öppet hus i skolan som Jessica för första gången framträdde med ett band, något hon ser som en slags formell början på sin karriär.

– Det första bandet som jag spelade i hette "Crazy Bacon". Vi spelade egna punk- och popinspirerade låtar. Det började med att det behövdes ett band som kunde spela på skolan i Nordmaling och där blev sju av mina vänner sammansatta i ett band. Vi fortsatte för skojs skull, var med i Rockkarusellen, spelade på allt från ungdomsgårdar till födelsedagsfester och vi kom så långt att vi till och med kunde lira på Kulturnatta i Umeå något år senare. Jag var även med i ett halvseriöst coverprojekt som hette "Nemaz Problemaz".

Vi tänkte lansera oss som det minst problematiska bandet men det rann ut i sanden.

Det dröjde till 2009 innan Jessica fann sitt kall när hon var med och grundade rockbandet StrongHeart. Bandet hade sin premiär på Parkfesten i Nordmaling och började som ett coverband. Några år senare hade idén om StrongHeart växt och sex år senare har bandet hunnit släppa såväl studioalbumet "Scream Out Loud", singeln "Friday Night" och flera musikvideos. Musiken har också tagit Jessica utanför Norrland.

– Jag måste säga att tittar jag tillbaka på hur det var i början och hur det ser ut i dag så är det över förväntan. Det började som en rolig idé men det har eskalerat till något väldigt seriöst, till något jag känner att jag vill göra resten av mitt liv. Vi har varit runtom i Sverige men också kommit ut i världen, till USA, Italien och Finland. Till våren stundar Tyskland. Jag hade inte en tanke att det kunde gå så bra när jag började.

Inte bara framgångar

Jessica har mött både uppförsbackar, fördomar och fått kämpa mot stereotyper och könsroller. Hon har också fått uppleva såväl negativa som positiva sidor av att bo långt ifrån världens rockmusikmetropol. Att kunna livnära sig som musiker inom rock är en utmaning. Att ha ett öppet sinne och marknadsföra sig är viktigt, tror Jessica.

– Jag har varit inhoppare i band med lokala musiker från Nordmaling i olika projekt. Rocksångare och sångerskor överlag verkar det vara lite dåligt om. Har man blivit tillfrågad en gång så börjar det rulla. Syns man så finns man, heter det. Jag brukar försöka vara pepp

på det mesta och brukar försöka tacka ja till de flesta jobb, för det leder framåt tror jag.

Hon saknar dock möjligheten att vara yrkesverksam i en stad som Umeå.

– Jag ser mig som en professionell musiker men utan den delen att jag faktiskt kan leva på det jag gör. Jag investerar massor, övar flera gånger i veckan. Tänker på allt från image till administration och bemötande. Jag agerar och tänker som om jag skulle arbeta på heltid men jag har inte haft möjlighet att kunna arbeta på heltid, inte än i alla fall.

På frågan "Skulle ni ha fler gig om ni bodde i till exempel New York?" svarar Jessica:

– Det hade vi säkert med den befolkningstäthet som staden har. Umeå är inte en stad som nappar så hårt på glam och sleeze-rock och det skulle säkert gå bättre om jag bodde i en stad där det var mer inne. Det finns väldigt få spelställen för musiker som mig och oss att få framträda på. Det hade varit betydelsefullt med fler scener där musiker får synas och där branschfolk också skulle hänga och leta nya förmågor på ett mer naturligt sätt.

Jessica hade själv önskat att förutsättningarna sett annorlunda ut för att verka som kulturaktör i Umeå. Hon beskriver verkligheten som att den ofta förutsätter att rockmusiken är "halvkass". Banden får dåligt betalt, man har sliten utrustning, hamnar ofta i skymundan i media och det verkar ses som något som inte ska ta plats, trots att det är så stort i allmänhet. Jessica tror att rockmusiken skulle kunna ha en helt annan status om man vågade se möjligheterna.

– Att vi inte har det i Umeå på den nivån tror jag har att göra med dels ut-

FOTO: NIKDESIGN

bud och efterfrågan. Det finns otroligt mycket utbud i Umeå och en begränsad mängd folk som kan ta del av det, men jag tycker också att det är viktigt hur kommunen prioriterar kultursatsningarna. Man satsar inte på detta och man prioriterar helt annorlunda i budgetarna. Det kostar ju minst 10 000 för att hyra ett ställe med ljud, ljus och styra ihop en spelning där folk kan få gå ut, ta något att dricka och lyssna på bra musik och det är dyrt och riskfyllt för enskilda att satsa på. Man kan jämföra med tryggheten i institutionerna som är välfinansierade. Sen kan man fundera igen på just utbud och efterfrågan.

Jessica har just varit med och startat upp en ny rockförening i Umeå. Målet är att försöka stärka förutsättningarna för i synnerhet yngre förmågor inom rockscenen. I processen har hon redan sett orättvisor när föreningen sett över vilka kulturstöd de kan söka.

– Att se att man exempelvis i en budget lägger ungefär 40 miljoner på en institution och 300 000 som unga kan söka ur, det känns jävligt orättvist faktiskt. Om man kunde satsa bara såg 400 000 på rockmusik skulle det ju göra otrolig skillnad på hur man kan nå ut till människor. Arrangemangens kvalitet skulle öka, folk skulle bli mer intresserade och sådana som vi skulle kanske kunna livnära oss på musik. Man kan likna det med vad media väljer att berätta om i tidningarna. Ger man saker stort fokus så får de stort fokus. Än mer om man har plånbok.

Stöd på vägen

Under resans gång har Jessica och hennes bandkollegor kämpat för att skapa bättre förutsättningar. Hon berättar att de fått mycket hjälp, i synnerhet av Kulturföreningen Kretsen men också av många fristående aktörer som trott på dem och hjälpt till med allt från bandbilder till bokning. Stödet från familjen har varit oerhört viktigt för att ta sig över hindren på vägen. Nu hoppas Jessica att den nya Rockföreningen Whiplash också ska kunna göra skillnad.

– Jag tror att det finns mycket mer att göra. Det finns väldigt många drivna unga som skulle vilja ändra på saker. Senast pratade jag med ett gäng vänner som ville dra igång en årlig festival.

” Fler och fler röster höjs i debatterna och menar att hårdrocken, som den ofta slarvigt sammanfattas, inte bara kan dras över en kam.

Det finns ju House of Metal, vilket är bra, men det är döds- och black-metal och liknande akter som främst tar plats där. Inget fel i det men den klassiska rockscenen är inte främsta målgruppen, berättar Jessica och fyller i att det är lite som att man kanske skulle jämföra jazz och opera och kalla det för samma sak snarare än att se den stora mångfald som ryms i begreppet rock.

Fler och fler röster höjs i debatterna och menar att hårdrocken, som den ofta slarvigt sammanfattas, inte bara kan dras över en kam. Jessica förklarar sin syn på saken:

– Rockparaplyet är gigantiskt och brett. Vad den ena definierar är olika från den andra. Det kan vara en popdänga och med en distad elgitarr blir det ”rock” för folk, eller så finns det såna som lyssnar på säg dödsmetall som säger att det vi [StrongHeart, red. anm.] spelar är för mjäktigt. Det finns mängder av undergenrer. Hur definierar man pop? Stegen mellan Beatles, Michael Jackson och Avicii är ett stort spann.

Kultur och politiken

En annan sak som Jessica upplever som problematiskt är hur kommunerna och staten definierar det man kallar ungdomskultur, samt vilka konsekvenser det får när man förenklar begreppen.

– Jag tycker det är tokigt att prata om ”ungdomskultur” om man saknar kunskap om det. Hade man gjort rätt hade man tagit in unga med olika kulturbaser, så att säga, och breddat bilden av vad det innebär. Jag tror man gissar för mycket och att man bara tittar på en grupp, det som är typ mainstream och då glömmar man bort kanske 49% när man tittar på 51%. Jag tycker man

FOTO: KALLE PROROK

ska vara mer engagerad om man nu vill satsa på det som man faktiskt säger att man vill.

Hon ser också att det finns problem med fördelningspolitiken:

– ”Finkultur” får mycket plats och även traditionella rörelser, där läggs det oerhört mycket pengar och jag vet inte exakt hur många av Umeås ungdomar som engagerar sig men jag vet att det är långt ifrån alla och det är snedfördelat. Jag är hyfsat engagerad i Umeås ”kulturliv” inom rockkretsarna och jag tycker inte att de stora institutionerna når ut. Jag är inte säker på att jag tycker att de ska göra det heller för den delen. De säger att de ska satsa på det men jag tror det vore bättre om pengar i större utsträckning från början gick till de som faktiskt når ut i

verkligheten. Det finns däremot några kulturföreningar som jag tycker gör ett mycket bra jobb med de pengar de har.

Om du fick vara Kulturchef i Umeå, vad skulle du göra för förändringar?

– Jag hade försökt engagera mig mer och faktiskt nå ut till unga kulturutövare för att ta reda på vad som saknas, vad man vill förändra och vad man vill att man satsar på inom kultur och jag skulle våga förändra prioriteringen av medel.

Om du fick önska fritt, om du hade medel och möjlighet, vad skulle du göra i Umeå?

– Om jag fick brainstorma så skulle jag starta flera rockklubbar där det kunde vara spelningar flera kvällar i veckan, att de musiker som medverkar fick skäligt betalt, att det fanns

bra teknik på plats och att det var väl marknadsfört. Jag skulle lägga svågerpolitiken åt sidan och ge så många som möjligt chansen att framträda.

Hur ser du på rockscenen i norra delarna av landet?

– Spontant är det jättesvårt för band att ta sig fram. Det finns väldigt få ställen och resurser. Det är dyrt att åka mellan, närmaste stad är 12 mil från Umeå så det är en pengafråga och en utbudsfråga.

Livet som rockmusiker i Umeå

Jessica ser såväl för- och nackdelar med att vara rockmusiker på en ort som Umeå men hon försöker ha en i grunden positiv inställning till livet.

– Det är fler fördelar än nackdelar känner jag, jag trivs i rollen. Jag har ett stort utrymme, kan klä mig hur jag vill och ta ut svängarna musikaliskt. Det är en stark gemenskap bland Umeås rockmusiker, en slags familjekänsla där man hjälper varandra; man samarbetar mellan band, hjälper varandra med resurser. De gamla rävarna visar sitt stöd också och det tycker jag är en stor fördel i Umeå.

När samtalet glider in på nackdelarna så blir hennes röst mer allvarlig.

– Utrymmet är starkt begränsat också. Folk tar ofta inte det man gör på allvar. Jag klär mig rätt mycket som en klassisk rockmusiker, tidigt 80-tal, stilmässigt. Genuint trivs jag i det, men ofta om man går ut och har klätt upp sig så tror folk att man har klätt ut sig. Det känns förnedrande och man tänker "har vi inte kommit längre?". Bland annat mina bandkamrater och andra rockmusikervänner som är killar har fått utstå mycket skit för att de använder kaja. Det är fördjävligt, hemskt att man inte ska få klä sig som man vill utan att bli utsatt för kränkningar.

Även fördomarna gentemot hur en rockmusiker ska vara har drabbat Jessica.

– På scen upplevs man ju såklart som en scenpersonlighet. Men när man klivit av scenen så möter man folks förutfattade meningar. Ofta får jag höra att "men du är ju jättegullig". Då funderar man ibland på hur man ska ta det egentligen. Många verkar ha förutfattade meningar att man som rockmusiker ska vara anti-världen, hård och utan konsekvenstänk.

Konsert på Grå Villan.

Rockmusiken anklagas ofta för att vara mansdominerad och på frågan om hon märker av att vara kvinna i en mansdominerad bransch svarar hon:

– Jag har fått såna frågor ofta och de som frågar blir ofta besvikna då jag inte har så många hemska historier att berätta på just i det området. Jag känner uppmuntran inom rockkretsar, där blir jag ofta väl bemött och jag har aldrig känt mig nedvärderad på grund av mitt kön, snarare tvärtom. Det har däremot hänt mig i andra musikrelaterade sammanhang, exempelvis när jag skulle spela på en tillställning. Jag frågade inför giget om jag skulle ha med mig eget ljud och fick svaret: "ta med dig

SNABBA FRÅGOR TILL JESSICA

Något förutom musik du gillar: Kläder är kul, inte att tillverka, mer att kombinera, vara kreativ med.

Musiker du vill ha som gäst på nästa skiva: Doug Aldrich från Whitesnake.

Favoritmat: Ugnsbakad falukorv med hemmagjort pår-mos.

Favoritställe: Rockbaren.

Film du vill se igen: Ridiculous 6.

Ser fram emot just nu: Sommaren.

Fel sak att säga till dig: "Du ser mätt ut!"

Favoritinstrument: Sång.

Favoritskiva: Just nu "Brave New World" (Iron Maiden).

Mest underskattad artist: StrongHeart (skratt).

Starkt turnéninne: När vi träffade Tom Emmanuel när vi spelade på BB King i New York, mindre fränt var att vi inte fick nåt käk utan hans rester.

På gång: Just nu ska StrongHeart komplettera med en ny gitarrist, sen är siktet på nya plattan.

Drömscenariot: att turnera världen runt med bandet, kunna skriva och spela in musik och göra det jag är ämnad att göra.

guran". Jag kom dit och det var ett gäng män av äldre ålder som skulle spela senare som riggade scenen. Jag stegade fram och tog i hand och presenterade mig, fick ett rätt snäsig bemötande, de skulle lika gärna kunnat klappa mig på huvudet. Jag frågade vad jag fick använda för teknik men fick inga svar. Jag fick till slut bevisa att jag "visste" vad jag höll på med genom att ställa frågor med tekniska termer för att bevisa att jag förstod. Först då kunde de hjälpa mig. Jag märkte en attitydförändring, de tog nog för givet att jag inte kunde något innan. Problemet med jämställdhet finns i hela samhället.

Studier, jobb och fritid

Jessica har ett brett spann av kunskap och studerar dessutom till musiklektare och pedagog. Resan till kunskap har bestått i att ofta söka den utanför befintliga utbildningsstrukturer, genom att försöka att själv vara med i arrangemangs- och föreningsliv, i folkbildning och från vänner.

– Jag har lärt mig mycket genom erfarenhet, precis som man gör i branschen. Jag fick lära mig en del i musikgymnasium. Det mesta jag lärt mig har varit av andra musiker och i såna sammanhang. Det handlar också om att ge och ta plats. Någon måste sträcka ut en hand men man måste också fatta den.

Under den tid som Jessica inte satsar på musikkarriären eller studierna försöker hon hinna med familj, sambo och vänner men hon uppskattar också att komma bort från storstadens miljö.

– Jag är uppväxt i "skogen" och jag uppskattar naturen, fiske, bad och tar gärna chansen att få en andningspaus från stress. Skogsmullejessica och Rockjessica är precis samma person. Det finns ingen motsättning mellan de två. Jag försöker inte spela någon roll. Jag drar på Helly Hansen i stället för skinnpaj av praktiska skäl och kanske förvånas en del av att jag faktiskt är samma person i båda sammanhang, märker jag.

Jessica brukar dock säga att hon har två sidor av samma person, en som är den "välordnade" och den andra beskriver hon i StrongHearts låt "Rebel Queen". Tillsammans utgör de Umeås nya rockikon Jessica Nordström, får vi tolka.

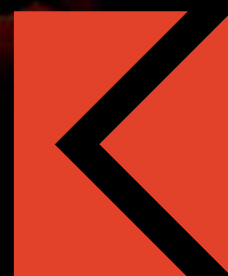
VILLE ANDERSSON

I nästa nummer av Kulturvinkeln
blickar vi tillbaka på Umefolk,
Littfest och mycket annat.

FOTO: MARLENE HOLMGREN

Följ oss gärna på www.kulturvinkeln.se

KULTURVINKELN